PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

http://niva.iig.pl
redakcja@niva.iig.pl

№ 20 (2453) Год XLVIII | Беласток, 18 мая 2003 г. | Цана 2,00 зл.

Не забыць аб Беларусі

У палове красавіка ў Афінах сустрэліся кіраўнікі сарака краін — членаў Еўрапейскага Саюза і звязаных з ім у розны спосаб еўрапейскіх дзяржаў. Спатканне было прысвечана адносінам ЕС з найбліжэйшымі суседзямі пасля далучэння да яго дзесяці новых краін, у тым ліку і Польшчы, у маі 2004 года. Міністр замежных спраў Польшчы Владзімеж Цімашэвіч падтрымаў спецыяльныя механізмы супрацоўніцтва ЕС з Расіяй і заклікаў членаў ды кандыдатаў Еўрасаюза пакінуць адкрытыя дзверы Украіне і Малдове і не забываць аб Беларусі. Заклік прагучэў у адказ на стрыманую ў гэтым плане пазіцыю некаторых дэлегацый, м.інш. Нямеччыны, Люксембурга, Галандыі і Партугаліі, якія рашуча выказаліся супраць прапанаванню канкрэтнай перспектывы членства такім дзяржавам як Украіна (украінскае кіраўніцтва не прытрымоўваецца законаў, абмяжоўвае свабоду сродкаў масавай інфармацыі, не высветліла справы забойства журналіста Георгія Гангадзе). Польскі бок, які традыцыйна выступае ў ролі адваката ўкраінскіх інтарэсаў на Захадзе, бачыць праблемы звязаныя з палітычнай практыкай у гэтай дзяржаве і лічыць, што ўсе справы ўрад павінен высветліць, аднак уважае таксама, што адкрыццё перспектывы членства мела б для суседніх краін вялікае матывіровачнае значэнне. Гаворачы аб Беларусі міністр Цімашэвіч падкрэсліў, што гэтая краіна мае клопаты з прычыны мінскіх улад, палітыка якіх давяла да ізаляцыі Беларусі і выказаўся за ініцыятывамі, якія спрыялі б пабудове ў гэтай краіне адкрытага грамадства.

А ці Беларусь хоча ў Еўропу? Афіцыйныя ўлады ў першую чаргу інтэгруюцца з Расіяй. Беларускі прэзідэнт, у адрозненне ад украінскага, не заяўляе, што доўгатэрміновай стратэгічнай мэтай яго краіны з'яўляецца поўнае членства ў Еўрапейскім Саюзе. Калі Расія далучыцца да ЕС, аб'яднаная з ёю Беларусь таксама стане яе членам. Супраць прыходу Беларусі ў еўрапейскія структуры праз Расію выступае беларуская інтэлігенцыя, аб чым заяўлялася на нядаўнім I Усебеларускім сходзе інтэлігенцыі. За еўрапейскі выбар выказваюцца таксама апазіцыйныя партыі і няўрадавыя арганізацыі, маладзёжныя рухі. Незалежныя цэнтры даследавання грамадскай думкі сцвярджаюць, што ідэю далучэння Беларусі да Еўрапейскага Саюза адабрае 60-70% беларускага грамадства. Апошнім часам Літва заявіла аб гатоўнасці быць адвакатам Беларусі перад еўрасаюзнымі структурамі. Але нішто не паказвае, каб цяперашняе кіраўніцтва Беларусі ўступіла на шлях дэмакратызацыі.

Віталь Луба

Фота Мацея Халадоўскага

Яўген Шмыга на барознах, засеяных морквай

У Еўропе аднолькавых шанцаў

Морква па мерцы

Мацей Халадоўскі

У Злотніках стаіць сорак шэсць дамоў. Палова сем'яў — праваслаўныя. Ад боку Юхноўца гэта першая вёска, якую ў значнай частцы засяляюць беларусы. Сярод іх — гаспадар на 30 гектарах Яўген Шмыга. Дзякуючы еўрасаюзнай дапамозе купіў ён абсталяванне для вырошчвання гародніны. Цяпер самае важнае, каб морква расла паводле еўрапейскіх патрабаванняў: не была замалая.

Уязджаючых у Злотнікі вітае драўляная праваслаўная капліча. Хто і калі яе паставіў, не памятае ніхто, нават найстарэйшая жыхарка вёскі, 83-гадовая цешча спадара Яўгена. Злотнікаўцы верныя старым традыцыям. 22 чэрвеня, у гадавіну славутага страшнага градабою, які вынішчыў пад корань навакольныя палі, праз вёску і палеткі ідзе хрэсны ход. Святары і вернікі моляцца, пасля збіраюцца за сталом ля дарогі. Сёлета стол арганізуюць спадарства Яўген і Крысціна. Можа, з'явяцца тады і іхныя дзеці-студэнты. Сын вывучае канстытуцыйнае права, дачка — адміністрацыю. Напэўна прыедзе бацюшка з Кажан, дзе ёсць найбліжэйшая царква. Усе ў вёсцы рыхтуюцца таксама на святкаванне 450-годдзя яе заснавання праваслаўным уласнікам тутэйшых маёмасцей. Сёння ўспамінаюць таксама, як перад парламентарнымі выбарамі да аднаго з гаспадароў заехалі на дзве гадзіны Владзімеж Цімашэвіч і будучы прэм'ер Лешак Мілер.

Па-першае — морква

Яўген Шмыга паявіўся ў Злотніках на пастаяннае жыхарства ў палове васьмідзесятых. Раней працаваў у Беластоцкай політэхніцы, займаўся транспартнымі справамі. Там пазнаёміўся з будучай сваёй жонкай, якая паходзіла якраз са Злотнікаў. Сам ён нарадзіўся ў Боўтрыках. Пасля таго, як затапіла ягоную вёску вада Семяноўскага вадасховішча, пераехаў быў у рамках перасялення з бацькамі ў Бандары, каб наканец трапіць на працу ў Беласток. Праз нейкі час гарадскога жыцця з Крысцінай рашылі перанесціся ў вёску: тут жыць ды працаваць. У 1985 годзе адкрылі ў Злотніках краму. Адступілі яе дзесяць гадоў пасля і заняліся выключна гаспадараннем, так сказаць, поўнай парай. Крама стаіць пасярод Злотнікаў да сёння. На яе сцяне вісіць паштовая скрынка, побач — кантэйнеры на смяцё — аддзельныя на шкло, аддзельныя па бляшанкі.

У 1992 г. спадар Яўген засеяў першыя загоны поўныя морквы.

— Цешча глянула і жахнулася. Нашто табе, кажа, столькі, колькі ж гэтага трэба будзе палоць! А сённяшнія тыя 10 гектараў гэта для мяне замала, — успамінае гаспадар.

У палове дзевяностых Яўген Шмыга рашыўся канчаткова пераняць гаспадарку цесцяў. Год пасля яшчэ дакупіў зямлі, а частку ўзяў у арэнду. Сёння практычна самастойна вырошчвае моркву на 8,5 га, пятрушку на 1,5 га, капусту на 3 га, па гектары брокулаў, цвятное капусты ды цукровага бурака ды яшчэ і радыску... Летам займаецца скупкай трускалкі ды парэчкі.

— Трагедыя ў скупцы, калі за моркву плацяць па 20, а за пятрушку — 70-80 грошаў. Але што рабіць? Рабіць трэба. Мусіць быць рэнтабельна.

З гароднінай лягчэй

На пачатку вясны спадар Шмыга рашыў скарыстаць еўрасаюзную дапамогу ў рамках праграмы SAPARD (Special Ac-

[працяг ☞ 3]

Спалучае нас пушча ☞ 3

Перад сабранымі запрэзентавалі сваю дзейнасць няўрадавыя арганізацыі з Гайнаўшчыны і Беларусі. На жаль, з Рэспублікі Беларусь прыехалі прадстаўнікі толькі дзвюх арганізацый — Юзэф Машкаля, старшыня Рады „Яравіта" з Пружан і Тамара Лаўрэнчук з „Любіцеляў Высокага". У Беларусі няма традыцыі ў дзейнасці такіх арганізацый.

Чай ☞ 4

У ролі цяжка хворага пацыента, пакінутага сям'ёй, бачыцца мне нашае беларускае грамадства. Дзяржава, як тая медычная служба, фармальна выконвае ўсе свае абавязкі. У рамках існуючых законаў можам ствараць сабе арганізацыі, заснаваць нават цырк, тэатр ці універсітэт. „Нашых хлопцаў" час ад часу бяруць у структуры ўлады і паказваюць: „Вось як вам добра, кіруеце нават ваяводствам".

Сямейная атмасфера ☞ 5

У школе добрыя ўмовы для вучобы. У вялікіх класавых залах знаходзіцца новая мэбля, а нядаўна купілі ксеракс. Заняткі фізкультуры адбываюцца ў гімнастычнай зале. Вучняў з 8 вёсак давозяць у школу на аўтобусе. У сталовай дзеці могуць атрымаць абед.

Краса і сіла беларускай паэзіі ☞ 5

Акрамя беларускіх паэтаў, якія жывуць на Бацькаўшчыне, у анталогіі прадстаўлены і творцы з іншых краін свету. І, вядома ж, з Польшчы: М. Арол, Франук Грышкевіч, Віктар Швед, Дзмітры Шатыловіч, Яша Бурш, Алесь Барскі, Пятрусь Макаль, Юрка Геніюш, Ян Чыквін, Надзея Артымовіч, Міхась Шаховіч, Зося Сачко, Юрка Баена і Міра Лукша.

Цуд у Бобры ☞ 8

Па Беларусі ходзяць чуткі, што адзінай вуліцай, якой не пераназвуць у будучыні, будзе вуліца Аляксандра Пушкіна. Памяняюць толькі помнікі; на месцы рускага паэта стане помнік беларускаму мастаку. Таму зразумела, што сустрэча з „жывой" легендай не магла быць звычайнай.

У жыцці па-рознаму прыходзілася ☞ 10

На цягніку дабраліся мы ў Самарскую губерню. Выгружаліся на станцыі Падбелле. Вёска Савруха, што над рэчкай Кінель разлягалася, нашай прыстанню стала. Больш за паўтары тысячы гаспадарак лічыла. Воласць і царква тут былі, а непадалёк чыгуначнай станцыі вялікі млын. Мясцовыя людзі забралі нас да сябе як сваякоў.

9 770546 196000

Беларусь — беларусы

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Акцыя перад консульствам

Пікет у памятны дзень

Пад будынкам Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь 26 красавіка г.г., па вул. Электрычнай,9, адбылася інфармацыйная акцыя аб выніках чарнобыльскай катастрофы. Пікет агранізаваў Звяз беларускіх палітуцекачоў у Польшчы. Акцыя арганізавалася ў 17 гадавіну атамнага выбуху на Чарнобыльскай АЭС. У час акцыі была ўручана Генеральнаму консулу Рэспублікі Беларусь петыцыя, накіраваная прэзідэнту Беларусі Аляксандру Лукашэнку.

Звяз палітуцекачоў арганізаваў і іншыя памінальныя акцыі дзеля ўшанавання ахвяр чарнобыльскай трагедыі. У Святадухаўскай царкве была адпраўленая паніхіда ў памяць ахвяр. Ува ўсіх касцёлах Беластока адслужыліся памінальныя імшы.

У петыцыі прэзідэнту РБ, „як чалавеку, які з гонарам называе сябе «агульнанацыянальна выбраным прэзідэнтам", беларускія палітуцекачы звяртаюцца да А. Лукашэнкі такімі словамі:

„У дзень 17 гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС, адзін з самых чорных дзён у гісторыі беларускага народа, звяртаемся да Вас з надзеяй, што ўлада не забіла ў Вас чалавечнасці, што будучыня Беларусі не ёсць для вас абыякавай. 17 гадоў на Беларусь прыйшла «сказа», якая заразіла тэрыторыю краіны смертаноснай нябачнай атрутай і працягвае сваю знішчальную дзейнасць да сёння. У Вашых руках ёсць магчымасць паменшыць наступствы катастрофы, лакалізаваць яе, не даць распаўсюдзіцца, абяртаючы цвітучыя агароды ў пустыні, дзяцей — у хворых старэчаў, звяроў — у мутантаў. Вы, несумненна, найлепш з нас усіх ведаеце аб страшных наступствах таго красавіцкага дня, аб памерах стратаў у прыродзе і чалавечых рэсурсах. Чаму, аднак, Вы глядзіце праз пальцы на тое, што дзеці спажываюць атручаныя харчы, што пажылыя людзі жывуць на забруджаных радыяцыяй абшарах, што забруджаныя радыенуклідамі палі зноў абсяваюцца збожжам, а статыстычны ўзровень анкалагічных захворванняў перакрочыў усе дапушчальныя нормы? Мы хочам і маем права ведаць, чым дыхаем, што спажываем, якая будучыня чакае нашых унукаў і чаму спадар Юрый Бандажэўскі, чалавек, які намагаўся сказаць праўду аб памерах наступстваў катастрофы, вядомы беларускі даследчык, пазбаўлены волі па сфабрыкаванай крымінальнай справе? Хочам ведаць, што Вы зрабілі і што плануеце зрабіць, каб стрымаць сказу і ачысціць Краіну ад смертаносных нуклідаў, а каб Беларусь перастала насіць чорнае імя «абшар экалагічнай бяды»?

Мы не пагаджаемся на тое, каб на нашых дзецях праводзіліся эксперыменты на выжыванне, і таму сёння, у дзень агульнанацыянальнай жалобы, заклікаем Вас перастаць рэалізаваць палітыку страуса, які хавае галаву ў пясок пры небяспецы, і неадкладна пачаць дзеянні накіраваныя на змену курсу дзяржаўнай экалагічнай палітыкі і барацьбу з вынікамі катастрофы... Патрабуем ад Вас канкрэтных дзеянняў: арганізавання перасялення жыхароў з тэрыторый з узроўнем радыяцыі больш за 15 кюраў у чыстыя рэгіёны; стрымання масавай рэабілітацыі забруджаных зямель і выкарыстоўвання іх у гаспадарцы; паступовых змен эканамічнай спецыялізацыі зубруджаных тэрыторый у бок зменшання на гэтых абшарах прадукцыі харчоў; арганізавання масавай прафілактычнай працы сярод жыхароў з мэтай прапагандавання спосабаў індывідуальнай абароны ад радыяцыі; абвастрэння крытэрыяў кантролю ўзроўню радыяцыі ў харчах; распаўсюджання вынікаў доследаў аб уплыве радыяцыі на развіццё некаторых чалавечых і жывёльных хвароб; распаўсюджання даных маніторынгаў доз радыяцыі атрыманых людзьмі і ўзроўню радыяцыі ў канкрэтных прадуктовых вырабах на розных тэрыторыях Беларусі; увядзення дысцыплінарнай адказнасці за прадукцыю заражаных харчоў і ўтойванне чыноўнікамі ўсіх рангаў інфармацый аб наступствах уплыву радыяцыі на арганізм чалавека; стварэння спрыяльных умоў для дзейнасці міжнародных гуманітарных арганізацый на заражаных тэрыторыях".

(лук)

Першамайскія метамарфозы

Свята Першага мая па традыцыі адзначаюць амаль ва ўсіх краінах свету. Натхнёны прафсаюзамі рабочы люд ужо другое стагоддзе запар патрабуе лепшых для сябе ўмоў працы, скарачэння беспрацоўя, павышэння заработнай платы ды і проста ўвагі да сваіх правоў з боку ўрадаў. У той жа час у Беларусі сітуацыя з гэтым святам за апошнія гады працярпела значныя змены і цяпер не надта падобная ні на пампезныя святкаванні часоў камуністычнага панавання, ні на патрабавальныя дэманстрацыі ў краінах капіталізму.

Цягам доўгіх 70-ці гадоў валадарання Камуністычнай партыі свята Першага мая — Міжнародны дзень салідарнасці працоўных разам з 7 лістапада — Днём Кастрычніцкай рэвалюцыі было галоўным на абшары ўсяго СССР. Нічога дзіўнага, бо ідэалагічнае насычэнне жыцця грамадзян патрабавала не толькі высокапрадукцыйнай працы на карысць першай у свеце дзяржавы дыктатуры пралетарыяту, але і адпачынак мусіў мець у сабе ідэйны стрыжань. У даным выпадку савецкія грамадзяне, адпачываючы, адначасова, нібыта, патрабавалі ад урадаў іншых краін, дзе кіравалі капіталісты і буржуазія, не прыгнятаць рабочы клас і паважаць яго правы. Салідарнасць з прыгнечанымі класавымі братамі выражалася ў шматтысячных дэманстрацыях, што праходзілі па ўсіх гарадах. І прыход на дэманстрацыю лічыўся такім жа абавязкам як і выхад на працу — адсутныя маглі мець потым сур'ёзныя непрыемнасці. Нягледзячы на тое, што такое праяўленне салідарнасці з працоўнымі іншых краін было мала каму зразумелай абавязалаўкай, народ выходзіў на дэманстрацыі з добрым настроем. Бо сустрэча з калегамі ў нефармальнай абстаноўцы, шэсце па галоўнай вуліцы горада пад музыку і супольнае крычанне раскацістага „ўра", калі нават не чутна ўласнага голасу, стварала вясёлую атмасферу, выклікала смех і прыемныя жарты. „Салідарызавацца" з прыгнечаным рабочым класам у краінах капіталізму мусілі выходзіць нават школьнікі, сярод якіх далёка не кожны мог растлумачыць сэнс першамайскага свята.

У той жа час самі „прыгнечаныя", аб'яднаныя ў прафесійныя саюзы, якія не былі прыводнымі рамянямі правячай партыі, у змаганні за свае правы дабіліся значна большых поспехаў. І сярэднестатыстычны працоўны Захаду займеў такі жыццёвы дабрабыт, пра які яго савецкі калега нават не мог марыць і, адпаведна, чагосьці падобнага патрабаваць ад уласнага ўрада. Такая непатрабавальнасць і сёння вызначае адносіны працоўнага люду да кіраўніцтва краіны ў Беларусі.

У адрозненні ад прафсаюзаў іншых дзяржаў, Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі — найбуйнейшае грамадскае аб'яднанне ў краіне, лічыць, што беларускія ўлады робяць усё, каб працоўным жылося лепей. Таму і заклікаюць на стаўшых кароткачасовымі і малалюднымі, але па-ранейшаму прымусовых першамайскіх мітынгах да шчыльнага супрацоўніцтва і лагоднага сацыяльнага партнёрства з урадам, ніякім чынам не крытыкуючы апошні за правалы ў эканоміцы і парушэнні працоўнага заканадаўства. Бо чаго вартая найвышэйшая ў СНД беларуская інфляцыя, рост беспрацоўя, хранічнае невыкананне пагадненняў аб аплаце працы, ціск на іншыя прафсаюзныя аб'яднанні. Такое „партнёрства", што мусіць звацца па-просту згодніцтвам, не засталося незаўважаным з боку міжнародных прафсаюзных структур, якія, бачачы поўнае супадзенне інтарэсаў беларускага ўрада і кіраўніцтва ФПБ, разрываюць кантакты і супрацоўніцтва з апошнімі, бо не прызнаюць незалежнасць іх ад улад.

У той жа час сапраўды незалежныя беларускія прафсаюзы большай часткай занятыя барацьбой за ўласнае выжыванне, адной з прычын чаго з'яўляецца іхняя малалікасць. Хаця менавіта яны і ёсць тымі, хто больш-менш паслядоўна адстойвае правы працоўных, часам заклікаючы іх на не заўсёды дазволеныя ўладамі масавыя мерапрыемствы, у тым ліку і прымеркаваныя Першаму маю.

Але большая частка беларускага насельніцтва ў Дзень працы аддае перавагу корпанню на прысядзібных участках, выкарыстоўваючы свята для пасадкі бульбы і гародніны. Пра свае працоўныя правы, адстойванне і выкананне якіх дазволіць усе патрэбныя прадукты харчавання набываць выключна ў магазінах, а ў дзень адпачынку адпачываць, успамінае далёка не кожны. А пра колішнюю салідарнасць з прыгнечанымі працоўнымі краін капіталізму ўжо амаль усе забыліся. Цікава, як доўга пратрывае такая метамарфоза?

Уладзімір Лапцэвіч

З'елі герб за дваццаць хвілін

11 мая на афіцыйным мітынгу ў Гродне, прысвечаным Дню дзяржаўнага сцяга і герба, сябры незарэгістраванай моладзевай Канфедэрацыі дзеючых суполак „Разам" кармілі людзей капустай. Каля дваццаці сябраў „Разам" сталі на ўскрайку плошчы Леніна, дзе праходзіў мітынг, з транспарантам „Да здравствует госсімволіка!" Людзі, якія раздавалі капусту былі апрануты ў кашулькі з надпісам „Я прыйшоў сюды дабравольна".

Тры капусныя качаны, якія сімвалізавалі ў сябраў КДС сённяшні дзяржаўны герб РБ, былі з'едзены ўдзельнікамі мітынгу за дваццаць хвілін.

На мітынгу сабралася звыш 2 тысяч чалавек. Фактычна ўсе яны былі сабраны на мерапрыемства са школ і навучальных устаноў горада па загадзе гарвыканкама.

pahonia.promedia.by

Морква па мерцы

[1 ☞ працяг]

cession Programme for Agriculture and Rural Development), на развіццё сельскіх гаспадарак. Склаў бізнесплан і купіў сеялку для морквы і машыну для барознаў.

— Раней, каб наняць абсталяванне, трэба было плаціць вельмі вялікія грошы. Цяпер мая машына робіць барозны, фармуе вал, а ззаду ідзе падчэплены маторык. За адзін праезд усё ў мяне гатовае.

Абсталяванне каштавала больш за 15,5 тыс. злотых. Палову вяртае Еўрасаюз у рамках SAPARD.

Яўген Шмыга, у параўнанні з іншымі гаспадарамі ў краіне — адзін з нешматлікіх падляшскіх гаспадароў, якія ў апошні час скарысталі праграму SAPARD. Сярод гэтых гаспадароў — беларусаў можна пералічыць на пальцах адной рукі.

— Яшчэ восенню ездзіў па вёсках Баляслаў Грабоўскі з Асяродка сельскагаспадарчай кансультацыі і шукаў ахвотных на SAPARD, а іх увогуле не было. Калі ўжо быў нехта ахвотны, то гадаваў кароў і не выпаўняў патрабаванняў неабходных пры апрацоўцы бізнесплана; альбо акно замалое, альбо завялікае на 10 см, альбо яшчэ што іншае. Такія вострыя патрабаванні ставяцца.

Земляробам, што займаюцца вырошчваннем раслін, сярод гэтага — гародніной, лягчэй хадайнічаць за дапамогай.

— Трэба мець пяцігадовую кантрактацыю і адпаведную колькасць гектараў. Гэта ўсё. Галоўнае, каб быў забяспечаны збыт. Гародніна — найпросты спосаб атрымаць еўрасаюзныя датацыі. На сённяшні розум, дык раней я выступіў бы яшчэ і за адзін трактар і садзілку для капусты, бо ўсё мушу яе пазычаць. Кажуць, што ад канца года той, хто ўжо ўзяў грошы з SAPARD, будзе магчы ўзяць іх яшчэ раз. Можа, пакарыстаюся нагодай, — спадар Яўген поўны надзеі, паказвае з акна Форда-Сьера сваё поле.

Свінцу — нуль

У Злотніках амаль усе жывуць з пенсіяў.

— Людзі пааддавалі зямлю ў арэнду. Крыху сабе пакінулі і штосьці там для сябе робяць. Яшчэ толькі двух земляробаў плаціць з зямлі пенсійныя складчыны. Маладзейшыя — старыя кавалеры па 40-50 гадоў. У іхных бацькоў ёсць пенсіі, і з гэтага жывуць.

Спадар Яўген хоча ў Еўрасаюз.

— Я за Уніяй, але трошкі страшна перад тымі іхнімі патрабаваннямі. Дасюль здаваў я беспамерную моркву ў „Агрос". „Агрос", як вядома, падае. У Элку і Сямятычах у халадзільні ўжо хочуць моркву па еўрасаюзнай мерцы, дыяметрам ад 3,5 см. Меншая будзе мусіла застацца на полі. Капусту яшчэ „Агрос" бярэ, на галубцы, але трэба ёй будзе важыць больш за паўтара кілаграма. Драбнейшую пятрушку можна прадаць на біржы, але ў скупцы хочуць, каб была яна ў папярочніку ад 4 см. Брокулы і цвятную капусту аддаю на біржы ў беластоцкіх Фастах. Ну, але ж трэба дастасоўвацца, бо ў горад я не вярнуся. Тут, у вёсцы, я сам сабе і працаўнік, і кіраўнік.

Яўген Шмыга не мусіць апасацца Еўрасаюза. Сваё поле мае пад лесам, далёка ад шашы. Калі даследвалі ягоную моркву, колькі ў ёй ёсць металаў, аказалася, што ў ёй толькі 5,10 міліграма азатанаў (дапушчальная норма 250 мг), а свінцу — нуль.

— Экалагічна ёсць. Мерку таксама дастасуецца. Толькі, калі дзеці ў горадзе застануцца, каму гэту зямлю пакінуць? — задумоўваецца земляроб са Злотнікаў.

Мацей Халадоўскі

SAPARD — адна з трох перадуваходных праграм Еўрасаюза (іншыя гэта ISPA і PHARE). Ахоплівае яна дзесяць краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, якія хадайнічаюць за членства ў ЕС. Мае яна фінансава падтрымліваць праекты звязаныя з развіццём сельскай гаспадаркі і тэрыторыі вёскі. У бюджэце ЕС на 2000 — 2006 гады было прызначана на гэту мэту 520 мільёнаў еўра ў год. Польшча атрымлівае ў год па 168 млн. еўра. Пасля аналізу сітуацыі на вясковай тэрыторыі і ў сельскагаспадарча-харчовым сектары было прынята, што SAPARD у Польшчы абапіраецца на двух прыярытэтах, г.зн. паправе актыўнасці сельскагаспадарча-харчовага сектара і паправе ўмоў вядзення гаспадарчай дзейнасці ды стварэнні месцаў працы. Мае гэта служыць паляпшэнню эканамічнай канкурэнтнасці польскага сельскагаспадарча-харчовага сектара на краёвых і міжнародных рынках, дастасаванню яго да стандартаў у галіне гігіены і бяспекі харчоў ды аховы асяроддзя, падтрымцы тэхнічнай інфраструктуры і стварэнню ўмоў для пазасельскагаспадарчай дзейнасці ў вёсцы.

У Падляшскае агенцтва рэструктурызацыі і мадэрнізацыі сельскай гаспадаркі складзена было 108 заяў за фінансавую дапамогу ў рамках праграмы SAPARD, падпісана ўжо 61 дамова. Неўзабаве ў рамках SAPARD можна будзе хадайнічаць за грошы на арганізацыю агратурыстычных гаспадарак. Максімальна можна атрымаць 40 тысяч злотых.

9 конкурснае пытанне

Якой таўшчыні, па еўрапейскіх стандартах, павінна быць морква?

Адказ: .....

Імя і прозвішча: .....

Адрас: .....

(Каб правільна адказаць на пытанне трэба ўважліва прачытаць надрукаваны побач артыкул. Адказы просім дасылаць на гэтым талоне на адрас рэдакцыі. Тэрмін дасылання адказаў — да 25 мая 2003 г.)

Узнагароды...

... за правільны адказ на *6-е конкурснае пытанне* атрымоўваюць: **Анна Аляскюк** з Бельска-Падляшскага, **Казімір Радошка** са Свебадзіцаў і **Пётр Янкоўскі** з Бельска-Падляшскага.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

У канферэнцыі прынялі ўдзел госці з Беларусі (на першым плане)

Спалучае нас пушча

На польска-беларускую сустрэчу „Спалучае нас Белавежская пушча", якая 15 і 16 красавіка адбылася ў гасцініцы „Ажахоўскі" ў Гайнаўцы, прыбылі прадстаўнікі самаўрадаў-членаў Еўрарэгіёна „Белавежская пушча" і няўрадавых арганізацый. Арганізатарамі мерапрыемства, фінансаванага Польска-Амерыканскім фондам вольнасці (праграма RITA), былі самаўрад горада Гайнаўкі і Гайнаўскае староства. У мерапрыемстве ўдзельнічалі кіраўнікі самаўрадаў Гайнаўскага павета і прадстаўнікі Раённых выканаўчых камітэтаў з Камянца, Пружан і Свіслачы.

Канферэнцыя распачалася дакладам гісторыка Славаміра Іванюка з Бельска-Падляшскага „Мая гміна — мая малая айчына: уздзеянне самаўрадавай дзейнасці на развіццё рэгіёна". Старшыні Гарадской рады ў Гайнаўцы і Рады Гайнаўскага павета пазнаёмілі беларускіх гасцей з дзейнасцю сваіх самаўрадаў. Перад сабранымі запрэзентавалі сваю дзейнасць няўрадавыя арганізацыі з Гайнаўшчыны і Беларусі. На жаль, з Рэспублікі Беларусь прыехалі прадстаўнікі толькі дзвюх арганізацый — Юзэф Машкаля, старшыня Рады „Яравіта" з Пружан і Тамара Лаўрэнчук з „Любіцеляў Высокага". У Беларусі няма традыцыі ў дзейнасці такіх арганізацый. Прысутныя пазнаёміліся з юрыдычнымі ўмовамі для няўрадавых арганізацый у Польшчы і з магчымасцямі фінансавання іх праектаў, у тым ліку замежнымі фондамі. Удзельнікі канферэнцыі наведалі Гайнаўскі дом самадапамогі, у якім на практыцы пазнаёміліся з дзейнасцю няўрадавай арганізацыі „Быць супольна". Успамагае яна дзейнасць дома і арганізуе адпачынак яго жыхарам. Сабраныя вучыліся таксама як хадайнічаць перад фондамі аб сродкі на дзейнасць няўрадавых арганізацый. Аднак найбольш часу арганізатары адвялі на апрацаванне супольнага польска-беларускага праекта „Пушчанскі кірмаш 2004". У рэалізацыі задумы дапамагала Барбара Шчарбінская з Фонду развіцця мясцовай дэмакратыі. Удзельнікамі канферэнцыі быў апрацаваны праект арганізацыі кірмашу, які спалучаў бы прэзентацыю вытворчасці прадпрыемстваў з прыгранічнай зоны з турыстычнымі, адукацыйнымі і культурнымі прапановамі. Некаторыя ўдзельнікі спаткання звярталі ўвагу, што цяжка будзе прыдбаць сродкі на такое мерапрыемства і знайсці адпаведныя памяшканні.

— Ужо наладжана супрацоўніцтва ў галіне культуры. Кірмаш мог бы актывізаваць эканамічнае супрацоўніцтва. Чакаем таксама адкрыцця пагранічнага перахода Грудкі — Перароў, які спрычыніцца да развіцця турызму, — сказаў намеснік старшыні Раённага выканаўчага камітэта ў Пружанах Віктар Макарэвіч.

Старшыня Вясковай рады ў Шарашове Надзея Антонавіч адмоўна ацаніла планаванае ўвядзенне візавага рэжыму паміж Беларуссю і Польшчай. Паводле яе, новаўвядзенне выдатна абмяжуе турыстычны абмен паміж абедзвюма краінамі.

— Кірмаш — добрая ініцыятыва. У гэтай справе трэба дамовіцца з самаўрадам Еўрарэгіёна „Белавежская пушча", — заявіла Гражына Катушэўская, якая разам з Нэляй Шчукай ад імя гайнаўскага самаўрада арганізавалі мерапрыемства. — Аднак распрацоўка праекта кірмашу была, у асноўным, задачай адукацыйнай. На такіх спатканнях мы можам паказаць беларускім гасцям як у нас арганізавалася самаўрадавая дзейнасць.

Канферэнцыя закончылася экскурсіяй па Гайнаўцы, у час якой яе ўдзельнікі наведалі Свята-Троіцкі сабор і Беларускі музей.

Аляксей Мароз

У Еўропе аднолькавых шанцаў

У рамках праекта „У Еўропе аднолькавых шанцаў" друкуем чарговы тэкст з цыкла 12 артыкулаў, прысвечаных нацыянальным меншасцям у краінах Еўрапейскага Саюза і Польшчы. Да артыкула прыкладзена конкурснае пытанне. Аўтары правільных адказаў возьмуць удзел у штотыднёвай жараб'ёўцы трох кніжных узнагарод, а на канец праекта — галоўнага прызу: набору дапаможнікаў для вывучэння англійскай мовы. Спонсарам праекта з'яўляецца Управа Камітэта еўрапейскай інтэграцыі.

Projekt wydawniczy zrealizowano przy współpracy z Urzędem Komitetu Integracji Europejskiej w ramach konkursu otwartego dla mediów-2003.

Чай

Расказвала мне знаёмая, якая ўжо трэці тыдзень сядзіць у шпіталі каля цяжка хворай маці, як выглядае сітуацыя тых пацыентаў, якіх сям'я наведвае раз у тыдзень. Медычныя службы выконваюць усё згодна з правіламі і фармальна няма ніякіх падставаў, каб абвінаваціць іх у чым-небудзь. Раніцай паралізаванай жанчыне наліваюць у кубак чай, у абед прыносяць кампот, чай выліваюць, а кубак запаўняюць кампотам. Вечарам у ракавіну выліваюць кампот, а яго месца займае збожжавая кава. Знаёмая заўважыла, што ад чатырох дзён кубка ніхто не паласкаў. На пяты дзень пацыентка памерла.

Праўдападобна ўнутраныя законы, якія акрэсліваюць рэгламент працы шпітальнага персаналу, не вызначаюць медсёстрам абавязку карміць і паіць лыжкай цяжка хворых пацыентаў. Іншая сітуацыя, калі хворы — вядомая асоба, або калі ў хворага заможная ці вядомая сям'я. Тады нават ардынатар прыходзіць кожнага дня пытаць пра самаадчуванне падапечнага, а каля яго ложка кожныя некалькі мінут стае гатовая да паслугаў медсястра.

У ролі такога цяжка хворага пацыента, пакінутага сям'ёй, бачыцца мне нашае беларускае грамадства. Дзяржава, як тая медычная служба, фармальна выконвае ўсе свае абавязкі. У рамках існуючых законаў можам ствараць сабе арганізацыі, заснаваць нават цырк, тэатр ці універсітэт. „Нашых хлопцаў" час ад часу бяруць у структуры ўлады і паказваюць: „Вось як вам добра, кіруеце нават ваяводствам". На практыцы ўсё аднак выглядае так як у шпіталі. Дзесь стаіць чай, якога немагчыма выпіць, але ўсе навокал ведаюць, што нас пачаставалі чаем, пасля ў полі нашага зроку знаходзіцца яшчэ кампот і кава, але адно і другое таксама выльюць у ракавіну.

Заканадаўства ў галіне асветы дае нам магчымасць мець свае школы, але няма ніводнай. Доўга можна разважаць аб прычынах такога стану, але факты паказваюць адназначна, якая склалася сітуацыя. На Беластоцкім універсітэце спроба стварэння беларускай установы выклікала згоднае супрацьдзеянне так палякаў, як і заўсёды гатовых знішчаць усё беларускае „нашых хлопцаў". Пра „нашых" пры ўладзе няма нават сэнсу пісаць.

Большасць мясцовых палітыкаў у адносінах да беларусаў паводзіць сябе так як тэхнічны персанал у згаданым шпіталі. Наліваюць чай і выліваюць у ракавіну. Прыкідваюцца, што шануюць нашу культурную адметнасць, у Беласток прыязджае сеймавая Камісія па справах нацыянальных меншасцей, сустрэчу з меншасцямі арганізаваў нават ваявода. Толькі нічога ад гэтых сустрэч не вынікае. Вялікія людзі выслухаюць беларускую жальбу, чамусьці не можам яго выпіць. Нехта заўсёды выліе наш чай у ракавіну, пакуль здолеем выцягнуць па яго руку.

Яўген Мірановіч

сам нешта паабяцаюць і ад'едуць. Мелі абавязак тут быць і нічога больш. Некаторыя — як пасол ад Лігі польскіх сем'яў Анджэй Фэдаровіч — зусім адкрыта заклікае мясцовых беларусаў да хутчэйшай асіміляцыі. Ён проста прапануе не паказваць нам чаю і не рабіць надзеяў. У перакладзе на мову цынікаў гучала б гэта так: „Памірайце хутчэй, менш будзе праблемаў у нашым шпіталі".

Мы, як грамадскасць, робім шмат, каб выйсці насупраць чаканням Фэдаровічаў і спыніць сваё існаванне. На здамінаванай „кацапамі" вуліцы, на якой я жыву, некалькі месяцаў ужо ніхто не адказаў мне на беларускай мове. У прысутнасці палякаў двойчы „нашыя" адказвалі нават: „Wiesz, nie rozumiem w tym języku, dawno nie byłem na wiosce". У царкве штораз часцей у месцы мовы Пушкіна гучыць мова Міцкевіча. Каля царквы чуваць выключна падобную на польскую.

Сын часам пытаецца:

— З кім апрача цябе я буду гаварыць на беларускай мове? З чужымі людзьмі ў Беластоку часцей маю нагоду размаўляць на англійскай чым беларускай. Нават на беластоцкіх базарах грамадзяне Беларусі гавораць на расійскай, а ўсё часцей стараюцца на польскай, нават калі да іх звяртаешся на беларускай. У Гродне, ці Мінску беларускай карыстаюцца толькі некаторыя твае знаёмыя, а ў тэлебачанні гавораць толькі пра тое як далучыцца да Расіі.

— Думаеш, што мы павінны з сабой гаварыць на польскай мове, як усе нашыя суседзі? — у адказ спытаўся я сына.

Задумаўся і адказаў:

— Гэта было б неяк ненатуральна.

У сітуацыі, калі апарат беларускай дзяржавы на сваёй тэрыторыі праводзіць мэтанакіраваную дэнацыяналізацыю беларусаў, цяжка чакаць з яго боку якой-небудзь падтрымкі для людзей гэтай нацыянальнасці, што пражываюць па-за межамі краіны. З другога боку ўлады і грамадства Польшчы не бачаць ніякага інтарэсу ў тым, каб у межах Рэчы Паспалітай існавала беларуская дыяспара. Эндэцкі пункт гледжання, які стаў цяпер нанава дамінуючым у польскай нацыянальнай палітыцы, скрываецца пад шырмай лозунгаў пра дэмакратыю, правы чалавека, еўрапейскі падыход да меншасцей. Маланкавы працэс асіміляцыі прабуе стрымаць невялікая група беларускай інтэлігенцыі, але іх актыўнасць выплывае больш з унутранай патрэбы паасобных людзей, чым веры ў паспяховасць такой дзейнасці. Унутраныя канфлікты, якія не пакідаюць ніводнага меншаснага асяроддзя, у выпадку беларусаў вядуць найчасцей да спынення нават найбольш надзейных ініцыятыў. Маючы побач сябе кубак з чаем, які мог бы нас падмацаваць, чамусьці не можам яго выпіць. Нехта заўсёды выліе наш чай у ракавіну, пакуль здолеем выцягнуць па яго руку.

Яўген Мірановіч

Вачыма паляка

Міжпакаленнева прорва

„Кур'ер паранны" правёў тэст па ПНР-ы. У ліцэі, у які хадзіў я ў першыя чатыры гады васьмідзесятых (беластоцкая „двойка") „Кур'ер" распытваў трэцякласнікаў. Моладзь адказвала на 21 пытанне, якія краналі розныя, так сказаць, каляпээнэраўскія справы. Пытанні былі ўкладзеныя без аніякай г.зв. метадалагічнай логікі, значыць, такое, дзякуючы якой паказаўся б сапраўдны вобраз свядомасці і ведаў моладзі аб тым часе. Хібы маладых людзей у ведах, бо ж не ў памяці, для прыкладу, датычаць Камітэта абароны рабочых (KOR); мала хто ведаў, што ў 1976 г. заснавалі яго дзеячы апазіцыі. Для амаль паловы вучняў бібула асацыюецца з паперай для скручвання папярос. Няшмат з іх ведае, што найбольшыя надзелы мяса ў васьмідзесятыя атрымлівалі фізічныя рабочыя, што Ленін гэта псеўданім Уладзіміра Ульянава, што Паўлік Марозаў быў прыкладам, як акрэсліў у пытанні „Паранны" — „сацыялістычнага выхавання".

На жаль, з апытальніка ў большасці плывуць толькі высновы такія, што вучні аднаго з трэціх класаў агульнаадукацыйнага ліцэя адны лепш, іншыя горш „адрабляюць урокі" з сучаснай гісторыі. Іначай не магло быць, калі аўтары (аўтар?) апытальніка раз пытаюцца аб аўтараў Камуністычнага маніфеста, аб дату Кастрычніцкай рэвалюцыі ці імя згаданага Леніна, зараз жа пасля аб Маніфесце Польскага камітэта нацыянальнага вызвалення (PKWN), Берута, пераплятаючы ўсё гэта распытваннем аб прычынах сакавіцкіх падзей, прафесіі Леха Валэнсы і напой пола-кокта. Не ўспамінаю ўжо пра няўдачнасць у пытанні пра Паўліка Марозава. Урэшце ж не быў ён, як гучыць у змесце пытання, героем сацыялістычнага выхавання, а толькі накінутым узорам у нейкім перыядзе сацыялістычнай рэчаіснасці, балючай, але якая была ў Народнай Польшчы толькі яе часткай.

Так ці іначай, толькі з некаторых адказаў на пытанні „Параннага" вынікае, што маё пакаленне — сённяшніх саракагадовых — аддзяляе большая прорва паміж сённяшнімі „pięknymi dwudziestoletnimi" (як акрэсліў гэты ўзрост у шасцідзесятыя пісьменнік ды бунтар Марэк Гласка), чым паміж пакаленнем маіх бацькоў. Я памятаю тое, што штурмуючыя сёння жыццё вычытаюць у падручніках, даведаюцца ад настаўнікаў ды бацькоў, а што, агульна беручы, для іх — гісторыя — факты, якія трэба запамятаць, каб атрымаць атэстат, залік, здаць уступны экзамен у вышэйшую школу ці выказацца ў апытальніку нейкай газеты. Дарэчы, шкада, што „Паранны" не паставіў пытання аб змаганні з ПНР у падпольнай Салідарнасці настаўнікаў з II Агульнаадукацыйнага ліцэя. Вось, гэта было б цікава, калі б аказалася, што апытваны клас Марты Скшыпец не мае аніякага ўяўлення, што аб апазіцыйнай дзейнасці іх выхавацельніцы нават успаміналі ў Радыё Вольная Еўропа, чым я, тады вучань „двойкі", вельмі ганарыўся. Так як і стаўленнем маёй настаўніцы ад абароннай падрыхтоўкі Крыстыны Грабоўскай, цяпер шэфіхі Асяродка дасканалення настаўнікаў, ці пана ад мастацкага выхавання, папулярнага ў Беластоку мастака Юзафа Здзеха.

Агульна, гэта добра, што пакаленне сённяшніх „прыгожых дваццацігадовых" не мусіць шукаць у памяці гісторыі майго пакалення, якая плаўна накладваецца на гісторыю маіх бацькоў — шасцідзесяцігодкаў. Яны жывуць у іншы час. Хоць, калі ўсё лічыць прынамсі ад трох пакаленняў, тады гэта мае вымерны лік. Усё паказвае, менавіта, што гэта яны будуць вырашаць аб Польшчы ў задзіночаным Еўрасаюзе, аб новым сусветным парадку. Грунт, каб не баўтаць ім у мазгах гістарычнай вады.

Мацей Халадоўскі

Сеймік аб грашах

Падляшская маршалкоўская ўправа топіцца ў даўгах. На менш чым на палову нарабіла іх папярэдняя, правая ваяводская ўправа ў адносінах да таго, да чаго прызнавалася. Такія высновы прагучалі з вуснаў маршалка Януша Кшыжэўскага ў час апошняй сесіі Падляшскага сейміка. Дыскусія на гэту тэму раскрунулася перад абсалюторыем управе за выкананне мінулагодняга бюджэту.

— Папярэдняя ўправа прабавала фальшаваць карціну, — прамаўляў маршалак Кшыжэўскі. — ПМУ мае 20 мільёнаў даўгу. Доўг самое ўправы на тры мільёны большы, чым прадбачвалі.

Адным з найбольш крытыкаваных фінансавых грахоў папярэднікаў быў зварот у цэнтральны бюджэт 4,5 млн. датацыі. Як прызналіся радныя, управа пад кіраўніцтвам Славаміра Згжывы проста не ўмела іх выдаць. Запярэчыў таму сам Славамір Згжыва:

— Гэта бязглуздзіца. Пацвярджае гэта Рэгіянальная разліковая палата, якая не знайшла ніякіх няправільнасцей.

Сённяшняя ўправа пад кіраўніцтвам Януша Кшыжэўскага (СЛД) дзейнічае ад канца мінулага года. Абсалюторый, атрыманы за выкананне мінулагодняга бюджэту датычыў, значыць, іх папярэднікаў, якія выводзяцца з тагачаснай АВС. Так ці іначай, Падляшша — найбольш задоўжанае ваяводства ў краіне. Як прызнаецца маршалак Кшыжэўскі, адной з самых важных мэт улады цяперашняй кадэнцыі — справа пагашэння даўгоў, значыць, шуканне ашчаднасцей усюды дзе магчыма.

Радныя прынялі пастанову, згодна з якой будзе падпісана дамова з Мельніцкай гмінай. Згодна з рашэннем, атрымае яна грошы на частковую аплату коштаў арганізацыі „Агульнапольскіх прэзентацый культуры нацыянальных меншасцей — Музычныя дыялогі над Бугам". Ваяводскі самаўрад мае перадаць на гэту мэту 20 тыс. злотых. У абгрунтоўцы справы ўправа сцвердзіла, што мэта агляду ў Мельніку — „паказ культуры нацыянальных і этнічных меншасцей, культываванне фальклору, захоўванне традыцыі, паказанне культурнага багацця Падляшша, інтэграцыя лакальных і рэгіянальных грамадстваў праз мастацкія прэзентацыі". Трынаццатыя ўжо „Дыялогі над Бугам" будуць праводзіцца сёлета 9 — 10 жніўня.

(холм)

Хто скарыстае на будаванні дарог у Іраку?

У цікавым артыкуле „У Іраку будуюць дарогі" ў „Ніве" № 17 Яўген Мірановіч піша: „Кожнага дня ў тэлебачанні можна пачуць як салідарнасць з іракскім народам прымушае нашых дзяржаўных дзеячаў пасылаць будаўнічых у Ірак дапамагаць жыхарам гэтай краіны прыйсці да дабрабыту і дэмакратыі. Дзеля гэтага будуць арабам пракладаць дарогі, узводзіць палацы і фабрыкі".

Але хто гэта будзе рабіць? У тэлебачанні прапаганда вабіць людзей, што Польшча на гэтым скарыстае. Пасол амерыканскі ў Варшаве сказаў, што ва ўзнагароду за помач аказаную ЗША атрымаем праўдападобна кавалак торту ў часе адбудоўвання Ірака. Слухаючы гэтае выказванне, на якое не дазволіў бы сабе пасол СССР Арыстаў, я падумаў, што ён аднёсся да нас як да падлаедаў. Тым больш, што гэта прапагандная мана, бо на гэтай адбудове наша дзяржава не скарыстае. Мы не маем ужо чым адбудоўваць Ірак. Польскія фірмы, якія калісь будавалі ў Іраку дарогі, ужо не існуюць. А тыя, якія асталіся пад старымі назвамі, з'яўляюцца ўласнасцю замежнага капіталу. Іх ужо даўно прадалі, калі не давялі да банкруцтва людзі, якія мелі палітычныя даўгі ў ЗША ці ў іншых капіталістычных дзяржавах. Так што польская дзяржава і яе грамадзяне не будуць мець ніякай карысці з адбудовы Ірака. Цацанка-абяцанка, а дурню — радасць.

Дзмітры Шатыловіч

Новае выданне

Краса і сіла беларускай паэзіі

Такой унікальнай кнігі ў гісторыі беларускай літаратуры яшчэ не было. Унікальнасць яе заключаецца ў тым, што пад адну вокладку трапілі самыя лепшыя вершы беларускіх паэтаў XX стагоддзя. Я маю на ўвазе анталогію беларускай паэзіі XX стагоддзя „Краса і сіла", якая нядаўна выйшла з друку ў Мінску. Яе складальнікам і аўтарам слоў пра кожнага паэта з'яўляецца Міхась Скобла.

У анталогіі друкуюцца 358 паэтаў розных узростаў, пачынаючы ад Старога Уласа і заканчваючы дваццацігадовай Вольгай Гапеевай. Прытым, складальнік выбраў самыя моцныя вершы ва ўсіх мастацкіх адносінах. Дарэчы, многіх паэтаў і, нават, членаў Саюза беларускіх пісьменнікаў, вершы ў анталогію не ўвайшлі, бо па словах Міхася Скоблы, яны для анталогіі слабыя. Не трапілі ў кнігу вершы П. Шукайлы, Я. Бобрыка, З. Бандарынай, А. Мілюця, П. Граніта, В. Аколавай, М. Шабовіча і многіх іншых вядомых і малавядомых паэтаў.

„Сваю анталогію я склаў на свой густ, са сваім адчуваннем красы і сілы", — гаворыць ва ўступным слове Міхась Скобла. Сапраўды, у гісторыі Беларусі — гэта першая грунтоўная аўтарская анталогія беларускай паэзіі. Менавіта — аўтарская. І, вядома, не ўсім яна будзе даспадобы, асабліва пакрыўдзяцца тыя, чые вершы сюды не трапілі. Але крыўдаваць не трэба, бо Міхась Скобла ведае толк у паэзіі, і ў літаратуры ў цэлым: калі вершы не трапілі ў анталогію — значыць, яны кволыя. Моцныя, арыгінальныя і вартыя ўвагі чытачоў паэтычныя радкі Міхась Скобла не праміне, як бы ён асабіста да таго ці іншага аўтара не адносіўся і не адносіцца.

Анталогія „Краса і сіла" вялікая не толькі паэзіяй, але і сваімі выдавецкімі маштабамі: у кнізе 880 старонак, а памер яе — 17 х 27 см. „Складаючы анталогію, я зразумеў, што беларусы — нацыя паэтаў", — гаворыць Міхась Скобла. Таму, акрамя тых беларускіх паэтаў, якія жывуць на Бацькаўшчыне, у анталогіі прадстаўлены і нашы паэты з іншых краін свету. І, вядома ж, з Польшчы, найперш з Беласточчыны. Цікава, якія вершы Міхась Скобла адабраў для анталогіі і якіх паэтаў уключыў? І што складальнік пра кожнага напісаў?

Адзін са старэйшых беластоцкіх паэтаў М. Арол (Сцяпан Пятэльскі) прадстаўлены ў анталогіі вершам „Арфа", які ён напісаў у 1913 годзе. З уступнага слоўца пра М. Арла я даведаўся цікавы факт: „Разам з вершамі дасылаў (М. Арол — С.Ч.) у газету жывыя замалёўкі тагачаснага школьнага жыцця ў Заходняй Беларусі. Напрыклад: «Прачытаў дзецям беларускую казку, верш і кажу: „Будзе на сягоння ўжо". — „Не, яшчэ пачытайце, яшчэ, яшчэ...". Чытаю яшчэ, і мусіць, каб чытаў усю ноч, то не перасталі б слухаць. А возьмеш чытаць па-расейску — не тое: хлопцы — адзін спіць, другі штоўхае таварыша ў бок, трэці смяецца...».

У анталогію ўвайшоў верш „Пяльгрым" Францішка (Франука) Грышкевіча, які быў родам з мястэчка Сухаволя.

Вершам „Яднанне з прыродай" выступае ў анталогіі Віктар Швед. Пра яго складальнік піша: „Памятаю, як у рэдакцыі „ЛіМа", прыехаўшы з Беластока ў Менск на сваё 75-годдзе, В. Швед захоплена расказваў у колькіх школах, гімназіях і ліцэях на Беласточчыне ён выступіў у свой юбілейны год. Менчукі ажно зайздросцілі — і творчаму доўгажыхарству, і колькасці беларускіх навучальных устаноў у суседняй Польшчы".

Надрукаваны ў анталогіі і арыгінальны верш Дзмітры Шатыловіча „Сабор святой Сафіі". Аўтар жыве ў Варшаве, а нарадзіўся ў Чаромсе Гайнаўскага павета.

Хоць і пакінуў беларускую паэзію на карысць польскаму жывапісу Яша Бурш, тым не менш чатыры яго вершы ўвайшлі ў анталогію беларускай паэзіі XX стагоддзя.

Столькі вершаў па колькасці апублікавана і Алеся Барскага. Добрыя вершы, светлыя і шчырыя:

Трывогу нашу я ў сэрцы:
Зрабіў для Айчыны так мала
І сёння гатоў памерці,
Каб толькі яна існавала.

Пятрусь Макаль (1932-1996) жыў у Мінску, але родам быў з вёскі Крушыняны Беластоцкага ваяводства. Ён пісаў добрыя і моцныя вершы. Гэта можна заўважыць і па той падборцы, што ўвайшла ў анталогію. Мае рацыю Міхась Скобла, напісаўшы ва ўступным да Макалёвых вершаў слове: „А радок яго быў часам проста непаўторна інструментаваны і нешматслоўны, як рэха: «— Вы адкуль? — Мы — ад куль. Мы — з вайны. Мы — званы. Мы — дамы. Мы — дымы. Каміны. Камяні»».

Сціпла прадстаўлены ў анталогіі Юрка Геніюш — адным вершам „Афрыка". Што не скажаш, напрыклад, пра Яна Чыквіна, аднаго з самых таленавітых паэтаў Беласточчыны. З тых вершаў, якія ўвайшлі ў кнігу „Краса і сіла", адзін адразу запомніўся:

Хацеў зрабіць крэсла —
Элегантны прадмет
Для вольнага чалавека.
Але выйшла шыбеніца.

„Першую сур'ёзную спробу прачытаць паэзію Н. Артымовіч зрабіў А. Разанаў, калі яна ўжо была аўтаркай чатырох зборнікаў, выдадзеных у Беластоку і Менску. У 1994 г. выйшла кніга «Дзверы: тэкст і кантэкст» — вершы Надзеі Артымовіч з герменеўтычнымі каментарыямі Разанава...", — так напісаў пра бельскую паэтку Міхась Скобла, прадставіўшы ў анталогіі пяць ейных вершаў.

„Смерць валошкі" — такую назву мае вершаваны твор Міхася Шаховіча. Ён увайшоў у анталогію і апублікаваны на ст. 665 з невялічкаю прадмоўкаю пра паэта.

Беларуская літаратурная ніва Беласточчыны прадстаўлена яшчэ Зосяй Сачко, Юркам Баенам і Мірай Лукшай. Іх вершаваныя радкі вартыя анталагічнай публікацыі.

Сяргей Чыгрын

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Вучні, які вучацца беларускай мове, з дырэктар Іааннай Алексяюк (справа), Антанінай Смолюк і Зінаідай Сельвясюк (злева)

Сямейная атмасфера

У Падставовай школе ў Новым Корніне вучыцца разам з дашкольнікамі 95 асоб. На заняткі беларускай мовы, якія вядуцца з другога класа, ходзіць 66% вучняў.

— Паколькі мала вучняў, атмасфера ў нас сямейная. Падыход да вучняў, як да сваіх дзяцей, — заяўляе дырэктар Падставовай школы ў Новым Корніне Іаанна Алексяюк. — Збіраем у школу экспанаты, якія сведчаць аб мінулым нашага рэгіёна. Зараз размешчаны яны ў зале беларускай мовы. Хочам адкрыць для іх асобную залу. Плануем наладзіць супрацоўніцтва і абмен са школай з Беларусі.

10 асоб падпісалася на „Ніву". Вучні часта дасылаюць у нашу рэдакцыю адказы на крыжаванкі. Любяць чытаць вершы Віктара Шведа і казкі. Дзеткі дабіліся поспехаў у конкурсе беларускай гавэнды, арганізаваным у Гайнаўцы і ў Міжнародным фестывалі калядных хораў у Тарэспалі. Прымаюць удзел у дэкламатарскіх конкурсах беларускай мовы. Ева Янцэвіч заняла першае месца ў фатаграфічным конкурсе „Прыдарожныя крыжы і каплічкі". Данель Мартынюк, Паўліна Мартынюк і Наталля Ялоза занялі 6 месца (на 86 удзельнікаў) ў мастацка-адукацыйным конкурсе „Нацыянальны парк — скансэнам нашай малой айчыны". Вучням арганізавалі паломніцтвы, у час якіх знаёміліся яны з гісторыяй праваслаўя, беларускай культурай і помнікамі прыроды. Дзеткі наведалі Супрасльскі мужчынскі манастыр, жаночы манастыр на Св. Гары Грабарцы і сабор св. Мікалая ў Беластоку, дзе прыкладаліся да мошчаў св. мучаніка Гаўрыіла. Выязджалі ў Музей і асяродак беларускай культуры ў Гайнаўцы, Скансэн драўляных будынкаў і Прыродазнаўчы музей у Белавежы і Сельскагаспадарчы музей у Цеханоўцы. Вучні ахвотна выязджаюць у Беласток плаваць і катацца на каньках. Дзеткам арганізавалі таксама экскурсіі па бліжэйшым наваколлі. Яны пачалі апекавацца прыхадскімі праваслаўнымі могілкамі ў Новым Беразове, заснаванымі ў XIX стагоддзі. Зараз два разы ў год прыбіраюць іх.

У школе добрыя ўмовы для вучобы. У вялікіх класавых залах знаходзіцца новая мэбля, а нядаўна купілі ксеракс. Заняткі фізкультуры адбываюцца ў гімнастычнай зале. Вучняў з 8 вёсак давозяць у школу на аўтобусе. У сталовай дзеці могуць атрымаць абед за 1 залатоўку, а найбяднейшыя карыстаюцца дафінансаваннем да харчавання з Гміннага асяродка сацыяльнай дапамогі. Вучні дармова атрымалі кніжкі для навучання беларускай мовы, магнітафонныя касеты і відэафільмы на беларускай мове. Роднай мове вучаць Зінаіда Сельвясюк, Антаніна Смолюк, Дарота Франкоўская-Саевіч і Яўгенія Сухадола. У школе былі арганізаваны конкурсы, у час якіх вучні рысавалі і малявалі праваслаўныя манастыры і цэрквы Беласточчыны. Пасля была арганізавана выстаўка найлепшых прац.

У пятым класе 15 вучняў (на 24) ходзяць на заняткі беларускай мовы.

— Звяртаю ўвагу на правільнае чытанне і граматыку. Працуем з падручнікамі і слоўнікамі. Вучні ахвотна спяваюць песні. Для навучання роднай мовы выкарыстоўваем калядкі і прадстаўленні. Нашы вучні пісалі артыкулы ў „Зорку" і прымалі ўдзел у яе „Сустрэчах", — кажа настаўніца беларускай мовы Антаніна Смолюк. — Каб не загінула традыцыя, будзем збіраць экспанаты і выкарыстоўваць іх у час заняткаў па беларускай мове.

Аляксей Мароз

Фэст у Нараўцы

2 мая ў амфітэатры ў Нараўцы адбыўся фэст пад лозунгам „Бліжэй Еўропы — бліжэй свету", які арганізаваў нараўчанскі Гмінны асяродак культуры і журналіст тэлебачання Пётр Нестаровіч. Месца мерапрыемства — невыпадковае. Тут пераплятаюцца польская і беларуская культуры, а перад вайной жыло многа яўрэяў.

У праграме быў канцэрт капэлы з Дубін, дзявочага калектыву „Эйфарыя" з Нарвы і лэмкаў Пятра і Ігара Трахановскіх з Крыніцы. Калі настала ноч, дэманстравалі кінафільм „Kresowa ballada" Тамары Саланевіч, ураджэнкі Нараўкі. Усе ўдзельнікі імпрэзы маглі таксама агледзець фотаздымкі пра Тамару Саланевіч, зробленыя Мікалаем і Пятром Нестаровічамі.

Найлепшыя пенсіянерскія калектывы

2 мая ў Гайнаўскім доме культуры адбыўся раённы агляд мастацкіх калектываў, у якіх спяваюць пенсіянеры. На Гайнаўшчыне і ў Беластоцкім павеце іх шмат.

На ваяводскі агляд, які адбудзецца 25 мая ў Саколцы, вылучаны „Арляне" з Орлі, „Асенні ліст" з капэлай „Хутар" з Гарадка і „Цаглінкі" са Старога Ляўкова. Апрача гуртоў на агляд паедуць салісткі Марыя Хіліманюк з Нарвы і Вера Нічыпарук з Малінніка (Арлянская гміна). (яц)

Зорка

старонка для дзяцей

Лукаш з Гданьска

Хаця Лукаш Лабэндскі ніколі не быў у Беларусі, многа думае пра яе, краіну продкаў. Хлопец жыве ў Гданьску. Ён нашчадак беларускага асветніка і дзеяча Лукаша Дзекуць-Малея. Сустракаемся ў Дзень незалежнасці Беларусі, 25 сакавіка г.г. Перад хвілінай прэзідэнты горада Гданьска і мясцовыя беларусы з Таварыства „Хатка" ўшанавалі памяць герояў. Яны паклалі кветкі на магіле сужонства Серафімы і Лукаша Дзекуць-Малеяў. Лукаш, іх праўнук, атрымаў на памяць прадзеда імя. Разам з мамай і дзедам прысутнічаў на ўрачыстасці. Хлопец падрыхтаваў прамову:

— Jestem dumny, że mój pradziadek tak wiele zrobił dla Białorusi. Na jego miejscu postąpiłbym tak samo, — сказаў Лукаш.

Зараз ён вучань чацвёртага класа пачатковай школы. У будучыні хоча стаць астранаўтам.

ЗОРКА

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Лукаш Лабэндскі

Вершы Віктара Шведа

Тры стыхіі

Настаўнік запытаў: — Якія,
Ты, хлопча, ведаеш стыхіі?
Адказ на гэты быў Павэлка:
— Агонь, вада, ну і гарэлка.

— Чаму гарэлка? Нечувана!
— Калі прыходзіць бацька п'яны,
Чую ад маці словы тыя:
— Ізноўку ты ў сваёй стыхіі.

Дзяцей буслы прыносяць

— Адкуль бяруцца дзеці? —
Спытаў сынок мамусю.
— Вядома, ва ўсім свеце
Дзяцей прыносіць бусел.

— Не знаю, — кажа Колька, —
Хто, дарагая мама,
Прыкідваецца толькі
Вось гэтымі бусламі?

Алег Мінкін

Май

Толькі-толькі грымне першы
Стэл магутны перуновы —
Пад вярбінай прыбярэжнай
Хлопчык Май прачнецца ў сховах.
Зломіць сук, галінкі зрэжа
І змайструе грайку-дудку,
Сук жа зломаны з усмешкай
Уваткне пад стромай хуткай.
Чуеш, чуеш, спеў вясновы
Хлапчуковай звонкай дудкі?
Бачыш: мёртвы сук нанова
Прарастае веццем гнуткім?!

Аб чым мараць гімназісты?

З публікацыяй апавядання „Цяперашняе жыццё маіх равеснікаў" мы знарок чакалі вясны, калі паветра напоўніцца пахам канікул. Аўтарка, Аня Іванюк, вельмі ўдала прыблізіла нам атмасферу вакацыйных прыгод. Яе героі — дзяўчаты і хлопцы, гімназісты з малых мястэчак, заваражаныя тэлесерыяламі і моднымі моладзевымі гітамі. Можна дадумацца, што аўтарка пакарысталася вядомымі ёй узорамі з уласнага асяроддзя, суседства. Яна трапна пераказала мары падлеткаў і яшчэ іх дзіцячую патрэбу гульні.

Аня Іванюк ад гадоў з'яўлецца нашай карэспандэнткай, у мінулым годзе ўдзельнічала ў Агульнапольскім конкурсе беларускай паэзіі і прозы. Паспяхова, як самі, дарэчы, пабачыце.

Аня ходзіць у трэці клас гімназіі ў Нарве. З дзяцінства ўдзельнічае ў дэкламатарскім конкурсе „Роднае слова". Аня вылучаецца паслядоўнасцю ў падборцы рэпертуару. Кожны год яна выбірае прозу „белавежца" Міколы Гайдука. У гэты раз яна падрыхтавала казку „Найпрыгажэйшыя і наймілейшыя" і атрымала вылучэнне ў цэнтральным конкурсе.

ЗОРКА

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Аня Іванюк

Цяперашняе жыццё маіх равеснікаў

У свеце падлеткаў вельмі многа цікавых здарэнняў. Гэта няпраўда, што жывуць яны толькі навукай і дзіцячымі марамі. Сярод маладых людзей здараюцца асобы, якія хочуць зрабіць нешта шалёнае. Такімі асобамі з'яўляюцца Юлька, Зузя і Дарота — сяброўкі, якія заўсёды клапоцяцца пра цікавыя прыгоды. Ім па 14 гадоў. Вучацца яны ў гімназіі. Дзея майго расказа адбываецца пад канец школьнага года і на канікулах, у невялікай мясцовасці.

Юлька і Зузя ішлі ў школу. Яны жывуць у адным корпусе і заўсёды ходзяць разам. Дарога кароткая — сяброўкі ідуць каля пяці хвілін. У гэты дзень яны выйшлі дзесяць хвілін да восьмай гадзіны і мусілі спяшацца. Дзяўчаты думалі, што ўрокі будуць свабодныя, таму што ўчора засядала педагагічная рада. Юлька з Зузяй вельмі здзівіліся, калі на сходках пры ўваходзе ў школу сустрэлі большую частку класа. Усе ўсміхаліся і весела гаманілі пра тое, што няма ўрокаў. Практычна іх не было, а тэарэтычна — былі. Некалькі асоб з класа пайшлі на ўрокі. Яны заключаліся ў тым, што кожны займаўся чым хацеў. Адны іграліі ў дзяржаву-горад, другія — сілаваліся на руку, а яшчэ іншыя пісалі на дошцы. Група, якая сядзела на сходках, не хацела гэтак правесці ўвесь дзень. Яны пастанавілі не ісці на ўрокі. Заставалася праблема — што рабіць? Крыстыян падумаў пайсці да Пеці. Усе згадзіліся. У Пеці вялікі дом і панадворак, у яго не будзе нуды.

Пасля дзесяці хвілін група сяброў дайшла на месца. Усе заўважылі камеру, якая ляжала на пісьмовым стале. Кася сказала, што можна зняць фільм. Сябры адобрылі яе прапанову. І пасыпаліся прапановы тэмаў. Выбралі дзве: адрэзак серыяла „Na dobre i na złe" ды лёс адной сям'і. У першым фільме Зузя была медсястрой, Дарота — дзяўчынай хлопца, які хацеў пакончыць жыццё самагубствам, а Юлька — яго сястрой. У другім фільме — Дарота гэта мама, а Юлька і Зузя — яе дочкі. Юлька ўсё франціць, а Зузя — дзяўчына, якая клапоціцца толькі пра сваю прыгажосць. Апрача таго, што Кася разліла ваду, а Крыстыян наступіў на ката, усе вельмі добра гулялі.

Булачка

Паўлік зноў не даеў булачку. Зверху бутэрброда спачатку сцягнуў памідор, пасля хутка, амаль не жуючы, з'еў скрылёк паляндвіцы. А што смаку ў булцы! Калі б бабка Вікторыя не глядзела, дык і кінуў бы тую булачку, пашмараваную маслам, Бобіку пад стол... Бобік усё з'есць, і следу не будзе. Паўлікаў жоўты шчанюк праглыне ўсё, толькі давай! Нават за яблык ці сліўку бярэцца, не кажучы пра цукеркі ці шакалад. О-то-то! І Паўліку гэта смакуе. А шакаладу Паўліку нельга — у яго алергія. Якая несправядлівасць на свеце! Каб нельга было есці такое смакоце! А тут тыя булкі! А Тамашку, Паўлікаваму калегу з другога „а" класа, і звычайных булак ды хлеба есці не даюць, а пякуць булачкі ў печцы са спецыяльнай мукі.

— Еш, Паўлік, булачку. Сілы набірай! — бабуля Вікторыя, усё ж, дагледзіць, даўзіраецца, ці не едзе булачка шчанюку на частунак. — Грэх хлеб выкідваць!

— А я і не выкідваю, я сабаку кармлю. А мала хлеба на сметніцы валяецца! Ды што толку ў хлебе, абысціся можна.

Бабка Вікторыя гэта не родная Паўлікава бабуля. У бабкі Вікторыі няма сваіх унукаў. А спадарыня Вікторыя — прышываная бабця ўсіх дзяцей у вялікім доме ў цэнтры Беластока. Добрая. Але і строгая. З бабкай Вікторыяй жартаў няма! І накрычаць умее, як разбуянішся. Кожнага хлопчыка і кожную дзяўчынку зачыніць быццам у клетцы, як жа ж на волю хочацца! Гэтак і тлумачыць бабка Вікторыя — дзецям хочацца на волю, на паветра, на луг ды поле. Якое жыццё ў горадзе! Але, усё ж, цікава жывецца: і кіно блізка, і лялечны тэатр, і кампанія багатая: у кожным блёку народу — як у адной вёсцы. І ўсё відаць.

— Я бачу ўсё, які народ марнатраўны парабіўся. Бачыў, унучак, колькі лустак хлеба валяецца пад кантэйнерам? І па паўбуханкі выкідваюць. І цвілы, і сухі...

— Перастаньце гаварыць, бо мне ў роце ежа пухне! — скрывіўся Паўлік.

— А ты падумаў, колькі народу ў свеце галадае? Ад голаду пухнуць самі людзі, і такія дзеткі, як ты, ад голаду ўміраюць...

— То што, можа я сваю булачку маю ў Афрыку ці куды выслаць? — натапырыўся хлопчык.

— Ой, не ведаеш ты, дзетка, гора. Я ў твае гады ў Расіі есці прасілася, каласкі збірала, каб свайго дзедку накарміць. Усе мае родныя ў бежанстве пагубіліся, паўміралі... І дзедку пахавала, і дадому вярнулася на пажарышча.

Паўлік моўчкі паглядзеў на маленькую, згорбленую ад старасці бабку Вікторыю, і ўявіў яе дзяўчынкай далёка, тысячы кіламетраў ад дому, у Сібіры, без таты і мамы, з хворым дзедкам. Са жменькай зярнят выцертых з каласкоў, знойдзеных на полі. І штосьці сціснула ў грудзях.

— Гэта час іншы быў, — ціха сказаў Паўлік і ўзяўся за булачку.

Міра Лукша

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Лаўрэаты ваяводскіх элімінацый прадметнага конкурсу беларускай мовы: (злева — першы рад) Паўліна Чэпель, Юліта Сахарчук, Міхал Каліна, (злева — другі рад) Аляксандра Лаўранюк, Анна Кандрацюк і Моніка Сухар

Польска-беларуская крыжаванка № 20

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку". Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

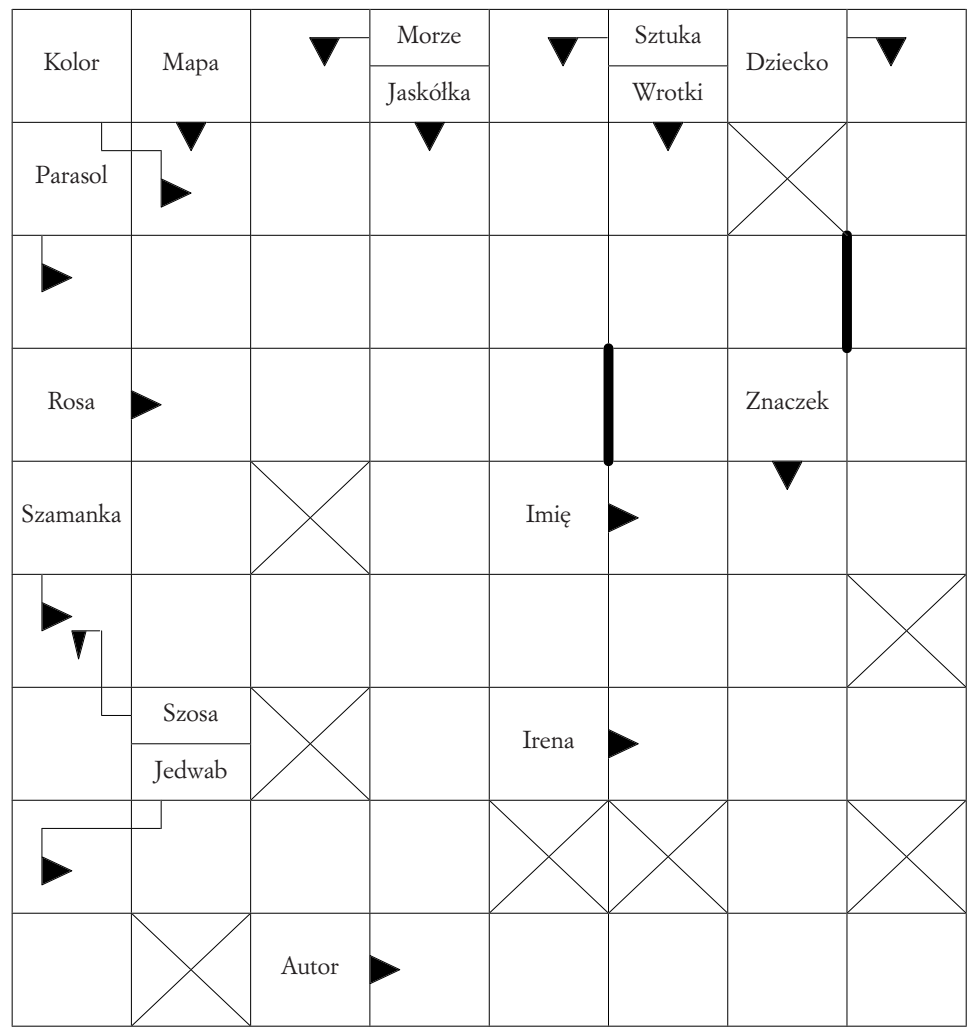

Адказ на крыжаванку н-р 16: Чарот, Ас, горад, жыта, ніва, лімон, бібліятэка, вада, Ірак, слонік, абоз. Вус, скіба, від, жаба, тры, галыш, Італа, ар, мэр, сарока, наказ.

Узнагароды — аўтаручкі — выйгралі: **Мартына Кананюк**, **Наталля Ракоўская**, **Анна Пашко** і **Уля Бэнедычук** з Нарвы, **Павел Герасімюк** з Арэшкава, **Альжбета Прычыніч** з Новага Корніна. Віншуем.

Наступнага дня дзяўчаты зноў пайшлі ў школу. Яны спадзяваліся, што там будзе толькі некалькі асоб. Сяброўкі не памыліліся. Першы ўрок яны прасядзелі ў класе, а наступныя рашылі правесці на двары. Калі Юлька, Зузя і Дарота сядзелі на лаўцы перад школай, падышлі да іх Крыстыян і Мар'юш. Мар'юш гэта хлопец, якога ўсе баяцца. Кожны мусіць рабіць тое, што яму захочацца. Крыстыян бегае за ім, як сабака. Ніхто не хоча яму супрацьставіцца. Але тры дзяўчыны яго не баяцца. Калі хлопцы селі побач іх, Мар'юш выцягнуў папяросы. Хацеў пачаставаць сяброўкі, але яны рашуча адмовіліся. Мала гэтага — дзяўчаты сказалі, што калі ён хоча закурыць, дык няхай адыдзе. Мар'юш змоўк і хутка адышоў. У такой атмасферы прайшлі некалькі наступных дзён.

Пасля ўрачыстага заканчэння школьнага года ўсе вучні разышліся па хатах. Зузя, Юлька і Дарота ва ўзнагароду за вельмі добрыя сцэнкі на пасведчанні сарганізавалі бабскі вечар. Яны елі чыпсы, пілі колу і з усмешкай успаміналі мінулы школьны год. Дзяўчаты думалі, як правесці канікулы.

Тыдзень пасля гэтага ў домік, які стаіць насупраць блёку, у якім жыве Дарота, прыехалі два хлопцы. Яны выглядалі на 15 гадоў. Кандрат меў чорныя валасы і карычневыя вочы, а Марэк — бландзін з сінімі вачыма. Аднойчы, калі іхняя сястра баялася адна застацца дома, дзяўчаты пастанавілі з ёю пазнаёміцца. Крыся пачала расказваць пра сям'ю, школу і свае зацікаўленні. Калі яны сядзелі на лаўцы, падышоў да іх Кандрат. Працягнуў руку і прадставіўся. Так пачалося іх сяброўства. Яны штодзень сустракаліся і размаўлялі аб розных справах. Кандрат часта пытаў Юльку і Дароту пра нумар кватэры Зузі. Яны адказалі, што можа тры, або сем, або адзінаццаць. Але калі Юлька сустрэла яго ў магазіне і ён запытаў ізноў пра адрас Зузі, яна сказала праўду. Дзяўчына заўважыла, што хлопец купляе моцную мятную жвачку. Яна раздумвала аб тым, што Кандрат хоча зрабіць? Усё выявілася некалькі гадзін пазней...

Юлька ўзяла трубку тэлефона і пачула голас Зузі. Тая крычала нешта пра старую блузку, замалыя нагавіцы, ябы-як прычэсаныя валасы і касметычную маску на твары. Пасля даўжэйшай размовы Юлька ўсё зразумела. Да Зузі прыйшоў Кандрат і ўбачыў дзяўчыну, якая выглядала не надта прыгожа. Гэтая сітуацыя была проста камічнай, але найважнейшае адбылося пазней.

Юлька, Зузя і Дарота сустрэліся вечарам. Зузя дакладна расказала сяброўкам аб візіце Кандрата. Хлопец чакаў на яе пад корпусам. Калі дзяўчына выйшла на сустрэчу з сяброўкамі, ён запрапанаваў ёй шпацыр. Кандрат папрасіў Зузю, каб яна стала яго дзяўчынай, і каб нічога пра гэта не гаварыла Марку, бо і ён можа тое ёй запрапанаваць. Тры сяброўкі думалі, што Кандрат не ў парадку перад Маркам і трэба даць яму навучку. Дзяўчаты патэлефанавалі Томку, старэйшаму сябру, і расказалі ў чым справа. Томак згадзіўся дапамагчы. Калі дзяўчаты сустрэліся з Кандратам, Зузя сказала, што яна мусіць пайсці на гадзіну дахаты памагчы маме. Астатнія пайшлі на шпацыр. Тымчасам Зузя сустрэлася з Томкам, які прыкідваўся яе хлопцам. Яны ішлі і абдымаліся. Такімі ж бачылі іх Юлька, Дарота і Кандрат, які быў вельмі злосны на Зузю.

Дзяўчаты цудоўна сыгралі свае ролі. Яны былі задаволены з сябе. Яшчэ раз сяброўкі паказалі, што апошняе слова заўсёды належыць ім...

Аня Іванюк

Цуд у Бобры

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Дом-галерэя

Па Беларусі ходзяць чуткі, што адзінай вуліцай, якой не пераназвуць у будучыні, будзе вуліца Аляксандра Пушкіна. Памяняюць толькі помнікі; на месцы рускага паэта стане помнік беларускаму мастаку. Таму зразумела, што сустрэча з „жывой" легендай не магла быць звычайнай. Вось... каб не ехаць з пустымі рукамі, мы на хаду прыдумалі маленькі перформенс.

— Скажам, што мы лекары з Мінска і што прыехалі па мастака!

У якасці рэквізіту мела паслужыць наша санітарная машына „Ambulans".

Ужо ў пачатку вёскі мы спынілі падвыпіўшых рыбаловаў.

— Мы шукаем мастака Пушкіна, — сказала наша доктар Лена. Асістэнты — Вечаслаў і Юрась (яны былі ў белых кашулях) махнулі галовамі.

Хоць на двары было ўжо цёмна і ззяў месяц у поўні, рыбаловы ўміг падхапілі жарт:

— Саша?! — ажывіліся яны.

На другі дзень мы зразумелі, што ў Бобры з абы-чым не падскочыш, і што Алесь Пушкін тут вышэй усякіх аўтарытэтаў — ён цудатворац!

* * *

Калі Алесь Пушкін у 1994 годзе перасяліўся з Віцебска ў родную вёску Бобр, многія асудзілі — канец мастаку. Але як у няздзейсненым ягоным перформенсе „Фенікс Беларусі" (дзе мастак меў фізічна згарэць за Беларусь) — канец стаў пачаткам новага.

Усе сябры нашай вандроўкі аднадушна сцвердзілі — Пушкін найшчаслівы чалавек, якога мы сустрэлі ў Беларусі. Умее аднавіць творчую моц і рабіць усё што наканавала карма. Уперад яго прозвішчам крочыць ужо легенда, ад якой часта ледзянее ў жылах кроў. У Беларусі пра „цуды" Пушкіна апавядаюць шэптам і толькі даверaным асобам. І справа рухаецца сваім шляхам!

— А якім цудам вам удалося пабачыць тыя фрэскі ў Бобры? — пытаюцца знаёмыя.

— Сапраўды, цудам! — кідаю, на ўсякі выпадак.

У дарозе са Смалян у Мінск нехта з нашай кампаніі прыгадаў, што ў Бабры жыве найбольшы беларускі перформер.

— Давайце, завітаем у госці, — кінуў нечакана Юрась. — Пушкін, напэўна, уцешыцца!

Каб упэўніцца, ці сапраўды „ўцешыцца" намі жывапісец і перформер у адной асобе, мы яшчэ пазванілі з першай заправачнай станцыі.

— Прыязджайце! — запрасіла нас Яніна, жонка мастака, бо Пушкін, як і мы, быў яшчэ ў дарозе дадому.

* * *

Добра памятаю, як згаданы твор „Фенікс Беларусі" ў 2000 г. выклікаў медыяльны шум у Польшчы. Мастак меў „гарэць" на выставе „Новае мастацтва Беларусі" ў варшаўскім Уяздоўскім замку. Арганізатары падрыхтавалі ўжо сродкі дзеля ратавання і лячэння „самазабойцы". Відовішча не атрымалася, бо беларускія ўлады не выпусцілі перформера ў замежжа.

І хаця „Фенікс Беларусі" літаральна не здзейсніўся, выклікаў спрэчку і гутаркі пра свабоду творцаў у Беларусі. Няздзейснены твор і так пайшоў на рахунак творчых поспехаў мастака, яго можна „пабачыць" у Інтэрнэце: <www.pushkin.by>.

— Уявіце сабе вялікі брызентавы навес (4 х 6 метраў), пад якім стаіць Алесь Пушкін, апрануты як на аўтапартрэце „Пленэр на Беларусі". Асістэнты ў форме расійскіх нацыстаў падпальваюць Алеся запальнічкамі, і ён секундаў 15 гарыць (каб унікнуць сур'ёзных апёкаў, мастак меркаваў скарыстаць адмысловую мазь). Потым на яго падае брызент, пафарбаваны зверху на колер расійскага сцягу. Нацысты збіваюць мастака паліцэйскімі дубцамі. Нарэшце з-пад расійскага сцягу вылазіць белая здань. Гледачы ідуць за ёй па імперскім трыколеры ў суседнюю залу і бачаць там партрэт палаючага мастака, а сам Алесь бясследна знікае.

Аўтар прыведзенага фрагмента эсэ, Юрась Брысевіч, які ўдзельнічаў у варшаўскім вернісажы, па просьбе мастака меў завезці туды некалькі яго палотнаў. Успамінае, як уся акцыя абярнулася ў перформенс. Берасцейскія мытнікі палічылі аўтапартрэт Пушкіна ў языках агню антыдзяржаўным творам — пабачылі ў ім самога Аляксандра Лукашэнку!

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Алесь Пушкін з партрэтам Славаміра Адамовіча

* * *

Зразумела, што кожны з нас гарэў цікавасцю пабачыць, як жыве мастак-зорка. Яго дом мы распазналі адразу: на шчыце хаткі-галерэі лунае бел-чырвона-белы сцяг і вісіць герб „Пагоня". На шыльдзе фірменны знак — аўтапартрэт у капелюшы з фазанавым пяром. Крытыкі намякаюць: менавіта з-за фазанавага пяра Пушкіна кахаюць жанчыны.

Чырвоны драўляны дом з белымі вокнамі і белым плотам стаіць на высокім беразе ракі Бобр. З аднаго боку бачым панараму на раку і ўзгорысты лес — і з гэтай перспектывы карціна бачыцца рамантычнай — як многія творы мастака. З другога — рэчка і пасёлак Бобр з дамінуючымі калгаснымі элеватарамі — чысты соц-арт — другое аблічча Пушкіна.

Ва ўсходняй Беларусі не ведаюць брамы на завесах. Каб заехаць на панадворак машынай, нашы хлопцы здымаюць, а пасля назад закладваюць уязную браму.

— А ёлкі-палкі, — хвалюецца наш шафёр, які раней не чуў пра мастака і прыкідваў, што сустрэне ў Бобры жывога Аляксандра Пушкіна (рускага паэта, пра якога вучыўся ў школе).

На невялікім дагледжаным панадворку стаяць яшчэ драўляны хлеў і склеп. У іх мастак трымае карціны і рэквізіты для хепенінгаў. Адзін з рэквізітаў вісіць на сцяне хлява. Гэта белае палотнішча з чырвоным крыжам і лозунгам „Божа барані Беларусь". Пад такой назвай 9 верасня 2002 года Алесь Пушкін меў здзейсніць свой чарговы перформенс. Прыляжа на распаленых да чырвані зубах барон і будзе маліцца гледзячы на сонца, каб Бог захаваў яго краіну.

Пушкін перакананы: лёс Беларусі залежны ад Бога.

(працяг будзе)

Ганна Кандрацюк

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Копіі карцін вядомых мастакоў вышытыя Верай Кавэцкай

Народная вышыўка на выстаўцы

Цікавую выстаўку народнай вышыўкі п.з. „Маляванае іголкай" можна глядзець у Гайнаўскім доме культуры. Тут і вышываныя пейзажы, партрэты, кветкі, птушкі, матылькі, грыбы. Выстаўка складаецца з 200 работ трынаццаці аўтараў. Для выстаўкі крыжыкам выбіраюць спецыяльнае палатно званае канвай. На выстаўцы знаходзяцца таксама вязаныя кручком карункавыя абрусы-настольнікі. Усе вельмі прыгожыя, зробленыя па-майстэрску. Ёсць яшчэ вышываныя рэлігійныя сімвалы, цэрквы. Апошнія — поле дзейнасці матушкі Галіны Хвойка. Зараз, дзякуючы такім выстаўкам, вядомымі на Гайнаўшчыне сталі вышывальшчыцы Вера Кавэцкая, Галіна Радзіванюк, Таіса Раманюк, Вольга Базылюк, Яніна Плева, Тамара Сухадола, Аліна Віткоўская, Галена і Валянціна Зялінкі. Хаця ручная вышыўка найчасцей асацыюецца з заняткам для жанчын, на выстаўцы экспануюцца работы трох мужчын: Міхала Клімука, Паўла Канопкі і Паўла Данілюка. Апошні з іх самы малады аўтар — яму 21 год. Ён вяжа абрусы ды робіць дарожкі — вышыўку для ўпрыгожвання стала і інш.

Янка Целушэцкі

У нядзелю, 18 мая, а гадзіне 11³⁰, на пляцы каля тэатра імя А. Вянгеркі пачнецца фэстын „Твой пазваночнік".

Усе — на фэстын!

2003 год аб'яўлены еўрапейскім годам непаўнаспраўных людзей ці, проста кажучы, інвалідаў.

І таму менавіта першым мерапрыемствам, якое наладжвае сёлета Беластоцкае Радыё ў рамках студыі „Лета", будзе фэстын „Твой пазваночнік", падрыхтаваны супольна з Беластоцкім таварыствам сяброў рэабілітацыі, якое ў сакавіку гэтага года атрымала за сваю дзейнасць узнагароду „Nike" — ад Таварыства непаўнаспраўных творцаў.

Фэстын адбудзецца ўжо чацвёрты раз, але не будзе ён праходзіць, як заўсёды, у Звярынецкім парку, а ўпершыню — на пляцы перад тэатрам імя А. Вянгеркі. Дарэчы, а гадзіне 16-ай наступіць урачыстае адкрыццё гэтага адноўленага, мадэрнізаванага пляца.

Такім чынам, фэстын, які пачнецца 18 мая а гадзіне 11³⁰, будзе працягвацца аж да 23-ай гадзіны. Будзе аддадзены для фэстына не толькі пляц каля тэатра, але і алейкі ды траўнікі навокал, на якіх размесцяцца са сваімі таварамі розныя фірмы.

Пабываць на фэстыне варта, бо гэта будзе і карысна, і цікава. Карысна — таму што тут можна будзе зрабіць бясплатна розныя доследы свайго здароўя, як, напрыклад, ацэнку будовы сваёй ступні, вагі цела, а таксама праверыць на камп'ютэры свой зрок ці спраўдзіць узровень глюкозы ў крыві. Будуць таксама псіхалагічныя тэсты для курцоў і можна будзе даследаваць жыльную сістэму ног, праверыць пазваночнік у дзяцей ці дарослых, атрымаць інструктаж неабходных практыкаванняў.

Вядома, усё гэта можна будзе зрабіць на фэстыне бясплатна, бо многія медычныя фірмы з'яўляюцца спонсарамі фэстына. Апрача таго, будуць і некаторыя платныя паслугі.

Моладзь, пэўна, найбольш зацікавяць мастацкія выступленні, у часе якіх можна будзе ўбачыць дзіцячыя і маладзёжныя танцавальныя і вакальныя калектывы, цэлую гаму эстрадных калектываў („IKS", „The Pioruners", „T. LOVE" і іншыя). Міла нам паведаміць, што дасць канцэрт таксама вядомая чытачам „Нівы" (больш-менш паўтара года таму мы пісалі пра яе) спявачка і актрыса Алена Руткоўская.

Але гэта яшчэ не ўсё. Са сваім спектаклем выступіць тэатр „Белы клоун", фірма „Contessa" арганізуе паказ маладзёжнай моды і пляжных касцюмаў, будзе таксама паказ моды ў выкананні фіналістак конкурсу „Міс Падляшша".

Адбудуцца таксама выступленні майстроў танца сярод інвалідаў, будзе таксама спяваць паэзію Гражына Лапінская (яна — інвалідка, на калясцы). Прадэманструюцца на сцэне практыкаванні, узмацняючыя пазваночнік, Альжбета Каральчук з Фонду актыўнай рэабілітацыі, якую гледачы ведаюць з Беластоцкага тэлебачання, пакажа розную тэхніку язды на інваліднай калясцы, паліцыя будзе гаварыць пра бяспечную язду на веласіпедзе і роліках (каб дзеці надзявалі каскі), каб у аўтамашынах усе зашпілялі рамяні, а таксама будзе гутарка пра тое, як бяспечна скакаць у ваду, адным словам, трэба зрабіць усё, каб дзеці бяспечна правялі канікулы.

Акрамя таго, на фэстыне будзе „піўны" агародчык, дзе змогуць параскашавацца малыя і старыя, а таксама паставяць сцяну, па якой можна будзе ўскарасквацца.

Арганізацыйны камітэт фэстына (мгр Кацярына Самусік, мгр Малгажата Фронсь і д-р Ежы Леўка) пастараўся знайсці спонсараў. Галоўным з'яўляецца ПКО Банк Польскі, а гэта, як вядома, немалыя грошы. Апрача таго, у спіску спонсараў ёсць Беластоцкая газоўня, фірмы „Вокны і дзверы" і „Крынка" з Саколкі, Спартыўны таталізатар, аўтафірма „Konrys", крамы „Contessa", „ProSport", „Alpinus", медычныя фірмы „Admed", „Medlaz", „Medical Marketing Research". А, напрыклад, вось фірма „Metro" ставіць сцэну, фірма „Fikoland" дае надуўны замак, фірма „Tent" паставіць надуўную палатку на чатырох нагах, „Interdruk" друкуе плакаты і лістоўкі, фірма „Afisz" вывешвае плакаты на сваіх стаўбаў, крама „Цюльпан" дасць букеты для важнейшых выканаўцаў, а рэстаран „Mozart" — кацёл гарохавага супу. „Kodak Ekspress" будзе рабіць здымкі, „Radio Taxi 919" будзе звозіць лаўкі, столікі і крэслы, уключыўся таксама кааператыў „Сонечны Сток", Гарадская паліцыя і Цэнтр валанцёрства.

Цяпер дзейснае Беластоцкае таварыства сяброў рэабілітацыі шукае спонсараў дзеля наступнай ідэі: хоча пры Аддзяленні рэабілітацыі Ваяводскага шпіталя імя Янджэя Снядэцкага стварыць агарод ці маленькі парк для інвалідаў, дзе можна было б ездзіць на калясцы, узыходзіць і сыходзіць са сходкаў, вучыцца рухацца на калясцы ў натуральных умовах, уязджаць і ўзыходзіць на тратуар, ды наогул, каб пацыенты Аддзялення рэабілітацыі мелі дзе адпачыць. Адгукніцеся, спонсары!

А пакуль што — усе на фэстын!

Ада Чачуга

Свята лекараў і медсясцёр

З нагоды Дня службы аховы здароўя ў Свята-Троіцкім саборы ў Гайнаўцы адбылося спатканне працаўнікоў медычных службаў з епіскапам Бельскім Грыгорыем.

Сабраныя прынялі ўдзел у Божай літургіі, якую ўзначаліў епіскап Гайнаўскі Міран. Пасля адслужаны быў малебен за здароўе пацыентаў і працаўнікоў аховы здароўя. У памяшканні Гайнаўскага аддзялення Праваслаўнага брацтва свсв. Кірылы і Мяфодзія, якое было арганізатарам сустрэчы, для гасцей падрыхтаваны быў пачастунак. Працаўнікі медыцынскага абслугоўвання выслухалі даклад епіскапа Грыгорыя аб жыцці і дзейнасці архіепіскапа Крымскага і хірурга Лукі (Война-Ясянецкага). Нарадзіўся ён у канцы XIX стагоддзя і сваю дзейнасць вёў у сталінскія часы. Закончыў вучобу ў медыцынскім інстытуце, абараніў доктарскую дысертацыю і стаў прафесарам медыцынскіх навук. Многа часу адводзіў на навуковую работу і напісаў каля 500 навуковых прац. Пасля стаў манахам, святаром і на канец епіскапам. Удала спалучаў працу хірурга з епіскапскай паслугай, а перад прыманнем пацыентаў многа маліўся. У яго аперацыйнай зале вісела ікона і лампада, а перад кожнай аперацыяй рабіў знак крыжа на целе пацыентаў. Калі прызваў яго да сябе Сталін, пайшоў да яго ў епіскапскім аблачэнні. Не баяўся публічна выказвацца ў абароне праваслаўнага веравызнання. У трыццатыя гады быў сасланы ў лагер і там таксама дапамагаў хворым. Памёр у 1961 годзе. У 1995 годзе быў кананізаваны і далучаны да ліку святцеляў. Протаіерэй Славамір Хвойка, дырэктар Інстытута праваслаўнай культуры ў Гайнаўцы (суарганізатар мерапрыемства) запрапанаваў, каб у наступным годзе святкаванні з нагоды Дня службаў аховы здароўя адбываліся ў дзень памяці святцеля Лукі. Праваслаўнае выдавецтва „Братчык" з Гайнаўкі рыхтуецца да выдання на польскай мове кніжкі аб жыцці, медыцынскай і пастырскай дзейнасці святцеля Лукі.

Уладыка Грыгорый напамінаў, што ў час хваробы трэба маліцца і верыць у Божую дапамогу. Усе хваробы — вынік грахоўных паводзін людзей і таму спачатку пацыенты павінны ачысціць свае душы ад грахоў прыступаючы да таінстваў Споведзі і Прычасця. Толькі пасля людзі павінны звяртацца за дапамогай да лекараў. Некаторыя хваробы з'яўляюцца дарогай да збаўлення душаў і таму людзі з пакорай павінны цярпець іх непрыемныя паслядоўнасці. Епіскап перасцерагаў сабраных, каб не карысталіся неканвенцыянальнай медыцынай (напрыклад, біяэнергатэрапіяй), якая можа спрычыніцца да ўзнікнення іншых хвароб.

Лекараў і медсясцёр павіншавалі епіскап Грыгорый, прадстаўнікі павятовых і гарадскіх улад ды дырэктар шпіталя Грыгорый Тамашук. Паінфармаваў ён пра змены, якія адбыліся ў гайнаўскай бальніцы. За апошнія два гады колькасць ложак павялічылася з 270 на 370 і колькасць пацыентаў на працягу года — з 10 тысяч на 15 тысяч. Можна было дабіцца гэтага дзякуючы адкрытым новым аддзяленням, у якія прыязджаюць лячыцца таксама жыхары суседніх паветаў. У бальніцы ёсць грошы на зарплаты, дадатковыя дзяжурствы і плануецца купіць тамаграф.

Аляксей Мароз

Царква Уздзвіжання Крыжа Гасподняга ў Ялоўцы

Яе пачаткі ў XI-XII стагоддзях, калі землі па рацэ Свіслачы, левым прытоку Нёмана, уваходзілі ў склад Гарадзенскага, потым выдзеленага з яго Ваўкавыскага княства. У канцы XV ст. над рачулкай Ялоўкай быў заснаваны вялікакняжацкі двор на разгалінаванні шляхоў з Гародні і Ваўкавыска ў Бярэсце і Бельск. Пры двары паўстала сяліба баяраў з чэладдзю. Яны — было гэта беларускае насельніцтва з-пад Росі — і пабудавалі царкоўку.

З часам ялоўскі двор з прыналежнымі яму вёскамі стаў уласнасцю каралевы Боны. Упадабала яна маёмасць падчас падарожжа з Кракава ў Вільню і выпрасіла яе ў мужа Зыгмунта Старога сабе ў падарунак. У XVI ст. пачало буйна развівацца рамяство і гандаль у мястэчку і па-за ім (рамесніцкія пасады Бандары, Ганчары, Рудня, Цісоўка і інш.). У Ялоўцы гасцявалі Стэфан Баторый і Зыгмунт III Ваза. Пры гэтым апошнім ялоўская маёмасць у 1623 годзе трапляе ў арэнду Станіславу Сапегу. Тады ў Ялоўцы ў 108 дамах жыло 112 сем'яў, з іх 55 утрымлівалася з сельскай гаспадаркі. Потым трымае Ялоўку Глябовіч. У 1750 годзе жыло тут усяго 65 сем'яў. У 1775 годзе ялоўскую маёмасць трымае Міхал Булгарын, ваўкавыскі земскі пісар. У 1821 годзе царскія ўлады аддалі яе генералу Севярыну Галенішчаву-Кутузаву. Ён надзяліў зямлёй і сенажацямі сялян і мяшчан. Але ў 1860 годзе раздадзенае генералам было адабрана царскімі ўладамі.

Найбольшага росквіту Ялоўка дачакалася на пачатку XX ст., у 1912 годзе жыло ў ёй 2 920 чалавек. Ужо ў 1921 годзе было ўсяго 1 211 асоб, а ў 1926 годзе 1 300 жыхароў.

У 1950 годзе ў Ялоўцы жыло 789 чалавек, а ў 1995 годзе засталося толькі 360. Дэмаграфічны і гаспадарчы ўпадак не пахіснуў духовага жыцця. Ахвярнасцю і намаганнем праваслаўных парафіян Ялоўкі і навакольных вёсак дваццаць гадоў назад была закончана пабудова, паводле праекта праф. А. Грыгаровіча, надзвычай прыгожай царквы Уздзвіжання Крыжа Гасподняга.

Тэкст і фота Янкі Целушэцкага

Адам Станкевіч у Слоніме

Імя беларускага рэлігійнага, палітычнага і культурна-асветнага дзеяча, аднаго з заснавальнікаў Беларускай хрысціянскай дэмакратыі, рэдактара часопіса „Хрысціянская думка" Адама Станкевіча (1891-1949) паціху вяртаецца з небыцця. Ужо надрукаваны яго многія працы, напісаны пра яго артыкулы, успаміны. Да друку рыхтуецца і кніга ягоных твораў.

Да вайны Адам Станкевіч пэўны час жыў у Слоніме і вёў богаслужэнне ў касцёле бернардзінак, які знаходзіцца ў цэнтры горада. А выслалі яго сюды з Вільні за тое, што быў беларускім святаром і вёў службу на беларускай мове.

Так, 27 снежня 1938 года выехалі з Вільні выселеныя з прыгранічнай паласы на пяць гадоў рашэннем віленскага ваяводы кс. Адам Станкевіч, кс. Уладыслаў Талочка і інжынер Адольф Клімовіч. Уладыслаў Талочка пасяліўся ў Беластоку, Адольф Клімовіч — у Варшаве, а Адам Станкевіч — у Слоніме. Праўда, ён яшчэ паспеў перад высяленнем выдаць у Вільні сваю чарговую вельмі вартасную кніжку „Беларускі хрысціянскі рух".

Новы 1939 год ксёндз Адам Станкевіч сустрэў у Слоніме. Акрамя службы ў касцёле бернардзінак (служыў папольску, па-беларуску польскія ўлады не дазволілі), шмат пісаў на роднай мове, перапісваўся з беларусамі з Вільні, Беластока, Варшавы, Прагі, Мінска, Санкт-Пецярбурга і іншых гарадоў. У Слоніме Адам Станкевіч напісаў вялікую працу „З літуанізмаў у беларускай мове" і надрукаваў яе ў алфавітным парадку ў некалькіх нумарах квартальніка „Калосьсе". Праца гэтая выклікала вялікі рэзананс. Многім яна не падабалася. Так, напрыклад, у газеце „Беларускі фронт" (15.05.1939 г., № 10) з'яўляецца вялікі артыкул „Аб «літуанізмах» Адама Станкевіча" гр. Ш-ць. Ён моцна крытыкуе аўтара, абражае яго, наводзіць паніку і г.д. Прачытаўшы гэта, Адам Станкевіч дасылае са Слоніма ў „Калосьсе" тактоўнае пісьмо-адказ: «Паважаны Грам. Рэдактар, не адмоўце памясьціць у „Калосьсі" гэтых некалькі слоў: „Я дужа ўдзячны гр. Ш-ць („Бел. Фронт" № 10, 15.5.39) за крытычныя і фаховыя ўвагі да маёй працы „З літуанізмаў у беларускай мове"; падчырківаю — за крытычныя й фаховыя, характару языкаведнага, бо-ж, апрача гэтага, чаго там толькі няма!? Але transeat! Мне йдзець аб дасьледжаньне літуанізмаў у беларускай мове й з слушных (а ня ўсе так гэткія!) заўвагаў у гэтай праблеме я ахвотна скарыстаю, калі праца мая будзе выходзіць асобнай адбіткай. Тады выкажу так-жа свой пагляд і што да тых заўвагаў гр. Ш-ць, з якімі я не згаджаюся.

Прыміце, Гр. Рэдактар, словы маёй да Вас пашаны. Ад. Станкевіч. Слонім, 17.5.39 г.»

Жывучы ў Слоніме, Адам Станкевіч пільна сочыць за выхадам новых беларускіх кніг. 27 красавіка 1939 года ён піша грунтоўную рэцэнзію на кніжку беларускага паэта і даследчыка Хведара Ільяшэвіча „Друкарня дома Мамонічаў у Вільні (1575-1622)" і друкуе яе ў часопісе „Калосьсе" (1939, № 2). Крытык спыняецца на кожным з пяці раздзелаў працы Хведара Ільяшэвіча, указвае на іх каштоўнасць і значэнне. «Кніжка Хв. Ільяшэвіча, — адзначае А. Станкевіч, — гэта значны ўклад у маладую беларускую навуку. Агульнай, аднак, нястачай кніжкі зьяўляецца нявыразны яе воблік беларускі. Мамонічы — гэта беларускія патрыёты й беларускія культурнікі, й кніжкі іх прызначаны для беларускага народу. Тымчасам гэта ў Хв. І. ня толькі што з націскам не адзначана, але нават як-бы сарамліва прыхавана пад бліжэй неазначанымі тэрмінамі: „Русь, рускі, патрыёт, Вял. Кн. Літоўскае" і інш. Я разумею, што да гэткай „саромлівасьці", што да беларускасьці прымушалі аўтара абставіны, у якіх праца была пісана й выдана. Затое цяпер аўтар павінен сваю цэнную працу пералажыць на беларускі язык, паставіць „беларускія точкі" над усімі „і", раскрыць усе „дужкі", паставіць , дзе трэба, „беларускія націскі" і... па-беларуску выдаць. Але хто выдасьць? Гэтая кніжка мусіць праявіць сваю беларускую „душу" й мусіць прыадзецца ў сваю беларускую „вопрадку"».

За слонімскі перыяд жыцця кс. Адамам Станкевічам было напісана яшчэ шэраг артыкулаў і рэцэнзій. Тут, у Слоніме, ён дапамог мясцоваму паэту Анатолю Іверсу (Івану Міско) наладзіць сувязі з Вільняй наконт выдання яго першага паэтычнага зборніка „Песьні на загонах". Пра гэта пры жыцці не раз расказваў мне ў Слоніме наш старэйшы паэт. Яны сустрэліся ў Слоніме ў 1939 годзе. І была на гэта нагода. Выдавецтва „Калосьсе" рыхтавала да друку зборнік вершаў Анатоля Іверса „Песьні на загонах". Рэдактар выдавецтва Ян Шутовіч, ведаючы, што палітыя на вёсцы правярае, а часам і забірае карэспандэнцыю, карэктурныя лісткі зборніка прыслаў у касцёл у Слонім Адаму Станкевічу, а паэту напісаў пісьмо, каб той абавязкова зайшоў да ксяндза, што Іверс і зрабіў.

Гаспадар доміка, які знаходзіўся на касцельнай тэрыторыі, сустрэў слонімскага паэта ў сваім пакоі па-хатняму, без сутаны:

— Ведаю, ведаю пра вас. Вось карэктура вашай кнігі, уважліва прачытайце і зрабіце папраўкі, калі знойдзеце памылкі.

Малады Анатоль Іверс усхваляваўся, убачыўшы надрукаваныя на лістках свае вершы. Вочы сталі вільготнымі і ён хутчэй па памяці, чым зрокава, пачаў чытаць вершаваныя радкі. Сям-там на палях ужо былі вынаскі літар, зробленыя Адамам Станкевічам. Першы раз слонімскі паэт спасцігаў карэктурную мудрасць і, бадай, не знайшоў ні адной незаўважанай і не папраўленай памылкова набранай у тэксце літары.

Пасля яны яшчэ доўга гутарылі, а напрыканцы сустрэчы Адам Станкевіч запытаў, ці надакучае паліцыя.

— Яшчэ як дакучае, — сказаў Іверс, — лазіць па пятах, забірае з паштовага агенцтва беларускія і ўкраінскія газеты. Арыштоўвае хлопцаў перад святамі, рэдка абыходзіцца без катаванняў у дэфензіве. Забараняе ставіць беларускія спектаклі...

— Вось што, браток, не трэба лезці на ражон, — параіў Адам Вікенцьевіч. — Хоць, праўда, і я не ўсцярогся, бачыце, саслалі з Вільні ў Слонім. І тут не дазволілі ў касцёле праводзіць службу на беларускай мове...

На развітанне Адам Станкевіч запрасіў слонімскага паэта заходзіць часцей. Але больш ім сустрэцца не ўдалося, хоць пражыў ён у горадзе над Шчарай амаль год.

На працягу года Адаму Станкевічу і Адольфу Клімовічу з Варшавы адзін раз усё ж дазволілі наведаць Вільню. Гэта адбылося ў 1939 годзе на Велікодныя святы. А восенню таго ж года са Слонімам Адам Станкевіч развітаўся назаўсёды.

Сяргей Чыгрын

У жыцці па-рознаму прыходзілася (1)

З Аляксеем ВОЛЧУКАМ пазнаёміўся я ў Гайнаўскім шпіталі. Дзевяностагадовы старэча аказаўся незвычайным кампаньёнам у палаце. Гаварыкі, дапытлівы і... набожны. Штодзень зранку і ўвечары маліўся. „У царкву трэба хадзіць і Божае слова слухаць. Каму Царква не маці, таму Бог не бацька", — казаў.

У старэчы небывалая памяць. Многа расказваў ды іншых любіў слухаць. У ягоных аповедах адлюстроўваліся эпізоды з дзяцінства, бадзянне па Расіі ў час бежанства і тое, як пад маршалкам Пілсудскім служыў.

Нарадзіўся я ў 1912 годзе. Бацькамі былі Трафім Волчук і Еўфрасіння родам з Андрыянак. Першая бацькава жонка са Снежак была і памерла. Калі паехаў у Андрыянкі сватацца, дык дамаўляліся з бацькамі на сярэднюю дачку (чатыры сястры былі). На вянчанне падставілі іншую. Цесць адказаў бацьку: „У нас па закону старэйшая першай замуж выходзіць". Не было выбару. Згулялі вяселле.

У жыцці па-рознаму прыходзілася. Тры гектары поля за мала было, каб пракарміць сем душ. Голад ды холад гасцявалі ў нашай хаце. У 1915 годзе ў бежанства падаліся. Аднавяскоўцы з Грузкі выязджалі ды і мы паехалі. Пасля жніва гэта было. Ярына на полі стаяла. Забралі з сабою неабходныя рэчы. Першую ноч правялі ў рагачоўскім лесе, наступную — ў Кляшчэлях. Адтуль дзве свінкі ўцяклі. Хоць вялікія былі, але бацька не рашыўся шукаць. Знаёмы казаў, што пад Дашамі на гасцінцы бачыў. У Гаўнаўцы на цягнік пагрузіліся, паколькі з сабою жывёлы не мелі. Хто на фурманцы падарожнічаў, дык бяды напытаў. У падарожжы ежы не хапала. Ваду з баюраў пілі. Тыф зрабіў жніво.

На цягніку дабраліся мы ў Самарскую губерню. Выгружаліся на станцыі Падбелле. Вёска Савруха, што над рэчкай Кінель разлягалася, нашай прыстанню стала. Больш за паўтары тысячы гаспадарак лічыла. Воласць і царква тут былі, а непадалёк чыгуначнай станцыі вялікі млын. Мясцовыя людзі забралі нас да сябе як сваякоў. Акуратна ставіліся да бежанцаў. Памясціліся мы ў апусцелай хаце. Гаспадар на вайне быў. Старэйшага брата гаспадаром назначылі. Ён усё ў гаспадарцы ўмеў зрабіць. Тамтэйшыя нявопытныя былі. Калка застругаць не патрапілі.

Зямля ўраджайнай была. Пшаніцу сеялі. Дождж рэдка ішоў, раз або два ў год. Пасля жніва пожню на пашу пакідалі. Касілі косамі. Малацілі цапамі, хаця касілкі і веялкі ў вёсцы паказаліся. Наколькі ў пачатках жыццё раем казалася быць, дык у час рэвалюцыі кашмарам стала. Бушавалі мяцеж, насілле і гвалт. Бальшавікі грабілі мясцовае насельніцтва, людзі ўцякалі хто куды — чым далей ад саветаў і новай улады. Найчасцей у Сібір. У 1921 годзе нашу сям'ю спасцігла бяда. Старэйшы брат, Лявон, утапіўся. Пайшлі ў чацвярых купацца. Дамоў не вярнуўся. Калі сябры паведамілі аб няшчасці, мужыкі на конях на дапамогу кінуліся. Лёніка надта любілі. Цела, аднак, не знайшлі. У наступным годзе без братухі дамоў выязджалі. На Провады гэта было. Каня зарэзалі. Мяса ў падарожжа забралі. Хлеба не хапала. Калі цягнік спыняўся на станцыі, усе выбягалі з вагонаў і на сметніцу кідаліся. Ежы шукалі. Бульбу з лупінамі елі, крапіву з лебядой змешвалі з бульбянымі лупінамі і як макароны варылі. Дамоў прыехалі пры замаразках. Гаспадарку ў руіне засталі. Падаўся я за Буг жабраваць. Часам нейкую работу ад гаспадара атрымоўваў. За кілаграм жыта малаціць цэлы дзень прыходзілася. У Любейках, за Мілейчычамі, семдзесят кароў удваіх пасвілі. Ад адной жывёлы па 16 кг. жыта (пуд) і кошык бульбы плацілі. Вясной поле лапатай скапалі. Жыта пасеялі ды бульбу пасадзілі.

Грузка ад Дашоў недалёка знаходзіцца. Але жыхары гэтых вёсак кантактаў з сабою не ладзілі. Мой шлюб з Ксеняй Ваўрыновіч праклаў дарогу для новых знаёмстваў. А было гэта так. Паслаў мяне бацька лубін араць. Наша поле межавала з дашоўскімі пашамі. Пад'язджаючы да ўчастка прыкмеціў я, што на лубіне каровы пасвяцца. Не думаў сварыць пастухоў, але тыя, прыкмеціўшы мяне, пачалі ўцякаць і жывёлу запыняць. Я сказаў, каб яны гэтак не рабілі, бо лубін араць буду. Дзяўчаты спыніліся. Наладзілі мы з сабою гаворку. Затым чарнявая запрасіла мяне на вячоркі. Так пазнаёміўся я са сваёй дзяўчынай. Нават не ўцяміў, што знаёмства шлюбам закончыцца.

Праз лета штодзень у Дашы шлёпаў. Для кампаніі лепшага сябру, Андрэя, браў, якога з Ксенінай сяброўкай пазнаёміў. Неўзабаве прыяцель адмовіўся ад сустрэч, паколькі яго „прыступы" не цікавілі. Кахаліся мы з Ксеняй як пара галубкоў. Яна лічылася набожнай дзяўчынай. У галаву не дапускала „грэшных" думак, а я не стаў нахальна накідацца. „Усё ў свой час будзе", — тлумачылі сабе ўзаемна.

Да Ксені хлопец з Чаромхі-Вёскі пасватаўся. Бацькі барыш выпілі. Пра згоду дзяўчыну не пыталі. „Што рабіць будзем?" — пытала пры спатканні. „— А за мяне выйдзеш?" — спытаў яе. На гэтае слова яна чакала.

Наступнай раніцай у Чаромху пабегла. Хлеб сватоў з сабой узяўшы, адмову панесла. Не стала тлумачыць, чаму гэта робіць, калі бацькі жаніха ў яе запыталі.

У Косьнай царква уніяцкай лічылася. Паколькі Ксеня рашылася перайсці на праваслаўную веру, рагачоўскі бацюшка сказаў, каб да споведзі прыходзілі. Запаведзі там чыталі. Вяселле згулялі ў 1934 годзе ў Піліпаўку. У сямейным крузе і пры сціплым пачастунку. На Грамніцы наступнага года мяне ў армію прызвалі.

(працяг будзе)

Запісаў Уладзімір Сідарук

Гайнаўшчына

Адпачынак з „Зубром”

Цяпер турыстычны сезон у разгары. На прыгожай ціхай Гайнаўшчыне на турыстаў ды ахвотных адпачыць амаль на ўлонні прыроды чакае, між іншым, 36 прыватных кватэр ды 288 начлежных месц. У папулярызаванні гэтай формы адпачынку дапамагае ім Белавежскае агратурыстычнае аб’яднанне (БАА) „Зубр” у Гайнаўцы. Найбольш кватэранаймальнікаў у Белавежскай (15 кватэр), Нараўчанскай (9), Дубіцкай (5), Гайнаўскай (5) і Кляшчэлеўскай (2) гмінах. Для прыкладу, у Нараўчанскай гміне на турыстаў чакаюць у Нараўцы, Новай Луцэ, Міклашэве, Новым Ляўкове, Старым Ляўкове, Плянце, Старым Масеве, Свінароях. А вось у Белавежскай гміне для кватэр прыдумалі таксама назвы: „Казачны начлежны домік”, „Домік пад зубром”, „Пад пчолкай”, „Пад ліпай”, „Пад грушай”, „Пад елкамі”, „Домік пад клёнам”, „Пад мальвамі”, „У Яся і Малгосі”, „Німфа”, „Орлік”, „Тарпан”. Усе яны — вельмі ўтульныя, нават з адмысловымі камінкамі.

Сялібы, у якіх знаходзяцца кватэры-спальні з густоўнай мэбляй і пасцеллю для турыстаў, належна задбаныя з прыгожымі кветкавымі агародчыкамі ля хатаў, а на падворку стрэшкі, лавачкі, столікі пад каляровымі парасонамі, невялічкія вадасховішчы г.зв. „водныя вочкі”. Вакол дамоў поўна дэкаратыўных кустарнікаў. Сярод кусцікаў альтаны, пляцоўкі для дзіцячых гульняў, гойданкі.

З 36 кватэранаймальнікаў 33 ахвотна прымуць турыстаў на працягу цэлага года, а толькі тры — у сезоне — ад пачатку мая да канца верасня. Некаторыя з іх, напрыклад у Плянце, маюць пастаянных гасцей у кожную пару года. Значыць, патрапяць заахвоціць да прыезду і пабыўкі ў прыгожай ваколіцы ў даліне Нараўкі ды побач Белавежскай пушчы.

Дзевятнаццаць кватэранаймальнікаў прапануе начлегі ў самастойных доміках і 21 самастойную кухню для гасцей, а апошнія, г.зв. хатняе харчаванне, падрыхтаванае кватэранаймальнікамі. У дзевяці кватэрах спецыяльна для турыстаў пякуць у дамашніх печах хлеб або пірагі.

Для гасцей кватэранаймальнікі трымаюць: коней, коз, пчол, індыкоў, рыбу ў ставе, а нават... чарапаху. Некаторыя з іх пабудавалі ў сябе спортпляцоўкі, тэнісныя корты, або падрыхтавалі ўсё неабходнае для настольнага тэніса. Усё часцей маюць на паказ колішнія драўляныя вазы, сані, шыткі, раздабываюць ткацкія кросны, калаўроткі, апрача таго ганчарскія вырабы (верцехі, збаны, гладышкі), саламяныя кашы, кошыкі сплеценыя з ракітных галінак ды яшчэ газавыя лямпы, ліхтарыкі-фанары і г.д.

Кватэранаймальнікі валодаюць замежнымі мовамі, м.інш. англійскай (10), нямецкай (4), рускай (15), беларускай (24) і ўкраінскай (9). Некаторыя „шліфуюць” англійскую або нямецкую мову.

Агратурыстычныя кватэры на Гайнаўшчыне шырока прапагандуе БАА „Зубр”. Дзякуючы яго намаганням адбываюцца спецыялістычныя курсы як заахвоціць турыстаў да наведвання Гайнаўшчыны, што ім паказаць, якія цікавінкі ў той ці іншай вёсцы, ці нават у суседняй гміне. А ёсць што. Вось хаця б пчалярскі скансэн у Арэшкаве, страусавую ферму ў Дубічах-Царкоўных, гадавальнік лекавых зёлак і раслін для прыправы ежы (займаюцца зёлкамі Лена Харкевіч у Плянце і Святлана Багданская ў Белавежы), народных умельцаў рукадзелля, м.інш. спадарства Яраслаў і Марыя Смактуновічы ў Белавежы.

Па мёд варта з’ездзіць да Сцяпана Паленіка ў Гайнаўку, Яўгена Сапёлкі ў Нараўку, Рыгора Назарука ў Бельшчыну каля Гайнаўкі, Яна Клімука ў Войнаўку ды Юрыя Дроня ў Белавежу.

Турыстаў неабходна інфармаваць пра масавыя летнія культурныя мерапрыемствы, у тым ліку беларускія народныя фэсты, Купалле, дажынкавыя святкаванні, парафіяльныя святы.

Янка Целушэцкі

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Велікодныя работы

У Гайнаўскім доме культуры з 23 красавіка можна наведваць выстаўку велікодных работ выкананых вучнямі гайнаўскіх школ. Сярод прац знаходзіцца многа велікодных яек упрыгожаных фарбамі і рознакаляровай паперай. Побач іх ляжаць каляровыя малюнкі і падарункі з велікоднымі матывамі. (ам-з)

Вер – не вер

Шаноўны Астроне! У мяне захварэў сынок. А тут сніцца мне такое, што і сон прапаў. Лекары ж казалі, што хвароба яго вельмі цяжкая і невядома, ці ўдасца яго выратаваць. Астроне, я ў сны веру і ў твае адказы на іх. Часта я чую ад людзей, што ты разгадваеш іх трапна. Дык напішы, калі ласка, ці магу я спадзявацца, што мой сын паздаравее?

Сніцца мне, што я знаходжуся ў нейкай прыгожай мясцовасці. Няма тут ні горада, ні вёскі, адна прырода навокал. Раптам бачу, што перада мною паявілася нейкая высокая гара. Яна то пабліскваe жоўтым пяском, то відаць на ёй невялічкія сасонкі. Я ведаю, што павінен узысці на гэту гару. Але як? Яна ж вельмі стромкая.

Я ўсё ж такі вырашыў спрабаваць. Падышоў да гары і схапіўся рукою за нейкі куст, а можа сасонку. Але гэта раслінка была надта кволая, дык я паляцеў назад разам з ёю ў руцэ. Аднак я не пабіўся і пачаў ізноў узлазіць на гару. Чапляюся то за нейкі камень, то за дрэўца, паабдзіраў сабе рукі, цяжка дыхаю. Неяк аднак жа я ўскараскаўся на самую вяршыню гэтай гары. Стаю — і сам сабе не веру. Якая прыгажосць навокал! Зялёныя даліны, аліўны гай, быццам у нейкай Грэцыі. Я нават забыўся пра тое, як цяжка было мне ўзлезці на гэту гару.

Стаю я так, спаглядаю ўніз і раптам бачу, што з гары проста ў даліну вядуць сходкі, а па іх лёгка збягае ўніз хлапчук гадоў васьмі-дзесяці. Амаль такі, як мой сынок.

Скажы мне, Астроне, толькі шчыра, прашу цябе, ці будзе ў нас усё добра і ці сынок наш паправіцца?

Лукаш

Лукаш! Твой сон надта сімвалічны. З яго вынікае, што ў тваім жыцці наступілі вялікія цяжкасці. Пра гэта гаворыць тая стромкая гара, на якую ты ўзлазіў, то адвальваючыся ад яе, то абдзіраючы сабе рукі. Хаця было табе вельмі цяжка, ты ўпарта ішоў да мэты і ўсё-такі на тую гару ўзлез. І тады... ты ўбачыў перад сабою цудоўную панараму з зялёнымі далінамі і аліўным гаем. Значыць, табе ўдасца перамагчы ўсе цяжкасці, а зелень дае надзею на добры зыход справы, да таго ж аліўны гай гаворыць аб міры, спакоі ў тваім жыцці. Хлопчык, які лёгка збягаў уніз па сходках, пацвярджае гэтыя тэзісы.

Астрон

Няшчасце

20 сакавіка г.г. у 19 гадзін вечара ўспыхнуў пажар у хаце Яўгена Нікіцюка на Калёніі Грабаўка каля Беластока, што ў Супрасльскай гміне. У хаце жылі тры сям’і — браты Яўген і Уладзімір ды іхняя сястра Марыя Харытанюк. Найгорш давялося Яўгену, які з сям’ёю жыў на паддашшы. Выйшлі яны з хаты ў тым, у чым стаялі, Яўген толькі ў шкарпэтках; але ўратаваў дзве дачкі ад найгоршага. Паддашак і ўсё абсталяванне ў хаце знішчана ў 97%. Сястра Марыя з сям’ёю перайшла жыць да цешчы непадалёк, брат Уладзімір меў кватэру ў блёку і туды пасяліўся. Праўда, што іх кватэры мала пацярпелі, толькі ўсё было заліта вадой. Яўгена з сям’ёю прынялі суседзі. Адпусцілі ім, без аніякай аплаты, кухню і невялікі пакой. Суседзі далі канапы, каструлі, талеркі і лыжкі, а таксама вопратку, пральную машыну і тэлевізар. Таксама суседзі дапамаглі ўпарадкаваць пагарэлішча, вывезлі друз. Солтысы Калёніі Грабаўка, Калёніі Засценкі і вёскі Грабаўка хадзілі некалькі дзён па сваіх жыхарах і збіралі грошы для пагарэльцаў. Агулам яны назбіралі 12 000 злотых. Дапамагла пагарэльцам Праваслаўная парафія св. Панцеляймова з Калёніі Грабаўка ды Рымска-каталіцкая парафія з вёскі Грабаўка.

Давялося мне гутарыць з Яўгенам Нікіцюком 26 красавіка, калі ён наведаў сваіх бацькоў у Бялках. Дзякуючы добрым людзям ён зможа адрамантаваць знішчаны дом. Аднак улады гміны Супрасль не пацікавіліся ці ягоныя дзеці маюць дзе жыць і ў што апрануцца.

Заказаў Яўген мелебен у царкве, каб бацюшка памаліўся за здароўе ўсіх людзей, якія дапамаглі ў няшчасці. Прасіў, каб праз пасрэдніцтва тыднёвіка „Ніва” падзякаваць усім шчыра за дапамогу ў бядзе.

Мікалай Лук’янюк

Нараўка

Конкурс на найпрыгажэйшую сялянскую сядзібу

Улады Нараўчанскай гміны (Гайнаўскі павет) аб’яўляюць конкурс „На найпрыгажэйшую сялянскую сядзібу ў 2003 годзе”. Мэтай яго з’яўляецца паляпшэнне эстэтыкі дамоў і сельскагаспадарчых будынкаў, папулярызацыя вырошчвання дэкаратыўных раслін ды малавядомай агародніны. У конкурсе можа прыняць удзел кожны жыхар Нараўчанскай гміны.

Заявы аб удзеле ў конкурсе прымаюць Гмінная ўправа і Гмінны асяродак культуры ў Нараўцы ды солтысы паасобных вёсак да 15 чэрвеня г.г.

Арганізатар запрашае да ўдзелу ў конкурсе ўсіх зацікаўленых. На пераможцаў чакаюць грашовыя ўзнагароды. Дэталёвую інфармацыю змяшчае майскі нумар мясцовай газеты „Над Нараўкай”. (яц)

Ніва ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.
Internet: *http://niva.iig.pl*
E-mail: *redakcja@niva.iig.pl*

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.
Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na III kwartał 2003 r. upływa 5 czerwca 2003 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na III kwartał 2003 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afryka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Н!ўка

Фота АЛЯКСАНДРА ВЯРБІЦКАГА

На нашай чыгунцы ўжо Еўропа. Быццам у заязджалаўцы McDonalds можна не злазіць з воза ці самахода і аформіць пасадку на цягнік

„Даўціпы" *Андрэя Гаўрылюка*

На пляжы сужонства прыглядаецца сваёй пятнаццацігадовай дачцэ ў акружэнні стройных хлопцаў.

— Паглядзі, як яна вырасла, — ганарыцца маці, — незадоўга трэба будзе выдаваць яе замуж.

— У яе яшчэ час, — адказвае бацька. — Павінна пачакаць пакуль сустрэне адказнага мужчыну.

— А я там не чакала!

* * *

На пляжы загараецца пажылое сужонства. Ён бесперапынна водзіць зрокам за маладымі дзяўчатамі. Урэшце жонка не вытрымоўвае:

— Пара ўжо, даражэнькі, пайсці ў ваду і крыху схаладзіцца.

* * *

— Чаму паліцыянт ходзіць з адной дубінкай чорнай і з адной белай?

— Бо калі пабачыць аднаго п'янага, тады дастае чорную дубінку і яго лупцуе. Калі ж убачыць траіх п'яных, тады вымае белую дубінку і прыкідваецца невідушчым.

* * *

— Што робіць дурань, калі нехта хоча пазычыць у яго тысячу злотаў?

— Пазычае.

* * *

— Што робіць рускі, ідучы спаць?

— Перачэплівае медалі з касцюма на піжаму.

* * *

— Якая розніца між англійкай і французанкай?

— 21 чэрвеня англійка гаворыць „Сёння ў нас найдаўжэйшы дзень", а французанка — „Сёння ў нас найкарацейшая ноч".

Адгаданка

Добрыя рады

(анаграмная шарада)

Заворваць гной пад ярыну пастроіўся народу тлум
Са сцягам, песнямі, і з жарабцом у збруі новай.
Даў аграному старшыня загад: Скібу ***ВАЛІ*** *валом, мой* ***КУМ****!*
Той пугу выхапіў, ***ЮНАК*** *узяў за повад,*

Аркестр зайграў, ***ВІЛКІ*** *народ узняў шпалерай...*
Конь тузануў і стаў. Пугою тройчы пацягнуў араты:
— УХ, ТАМ! Я *табе дам! — А конь ні кроку ўперад.*
Задумаліся ўсе: а мо конь тут невінаваты?..

— Апорны пункт пад ногі ***Я*** *б даў каню, — сказаў адзін, —*
І трэнне завялікае, сашнік намасліць маслам трэба.
— А мо ялеем, і ладанам пакурыць? — сказаў другі.
А трэці: — Ды не адзін сашнік, але і ўсю глебу!

Край поля на фурманцы ехаў дзед Трахім,
Убачыўшы смуту прыйшоў і разабраўся ў справе.
— Вупраж зацесная, — сказаў ён ціха ўсім, —
Конь душыцца і нат пастронкаў не пацягне.

(Ш)

З літар патоўшчаных слоў скласці рашэнне, прыказку, з першымі літарамі і іх лікам у паасобных адгадваемых словах: **В-8, К-4, В-6, Х-5.**

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Рашэнне адгаданкі з 13 нумара

Далёкія і блізкія

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко** і **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока.

Пазыка

Кажуць, калі хочаш страціць добрага знаёмага, дык, будзь ты найлепшы, памажы ў патрэбе. Пазыч яму грошы. Як піць даць, праз нейкі час стане пазбягаць сустрэчы з табою, і гэтак зненавідзіць цябе, як найгоршага ворага. Калі б ты яму не памог, мабыць, неяк пасля паладзілі б. А тут няма ніякіх шанцаў. І грошай табе не вернуць. А будуць цябе абмінаць на мілю. Ну, хай з імі!

А калі пазычыш не грошы?

Калісьці пазычыў у мяне штаны мой сябра Толік. Гэта было так даўно!.. Нагавіцы ў мяне былі добрыя толькі адны. Пара, значыцца. Так сказаць, не дарабіўся яшчэ. А ў Толіка і такіх не было. А жаніцца яму захацелася. Як прыпрэ, дык да вянца і без портак пабег бы! Моладзь цяпер стала больш разважлівай — спачатку вучоба, пасля праца, хата... Ну, не ўсе. Калі каго прыпіліць, а і штосьці ў дарозе ўжо, дык бяруцца шлюбам. А Толіку таксама тады прыпіліла. На пялюшкі не меў, а і на ўласныя порткі. І я яму тыя нагавіцы пазычыў. Практычна даў я іх Толіку. Ён жа са сваёй маладой жонкай з'ехаў быў ва Усходнюю Прусію, а я застаўся з голым азадкам. Мо не такім і голым, але ж без сваіх фарсістых святочных портак, у якіх можна было і на экзамен, і на вяселле, і на пахаванне... Вядома, праз нейкі час я ўжо меў новыя штаны, а пра Толікаў доўг, паперажываўшы, і забыўся. Але не мая Агата. Жартам кідала: „Узяла я цябе без портак!", хоць шлюб я браў не ў пазычаных.

Гадоў праз сорак пару Толік азваўся. З самае Канады. Вось дзе яго занеслі мае шанцоўны порткі! Прыслаў мне паштоўку са святочнымі пажаданнямі. А пасля лісты. Настальгічныя. Ну, сумуеш за радзімай — прыязджай, чалавеча! Ды да каго ў горад Беласток? Давай да нас, прымем, пачастуем, паўспамінаем...

Ну, не скажу, мо і пастарэлі мы крышку. А што! Кавалак часу мінуў. Праўда, больш гэта бачна збоку, па іншых. Быў бландзін Толік, бландзін і застаўся, толькі такі больш плацінавы. Зусім не лысы. Мабыць, другая жонка (а як жа ж!) трымае яго ў добрым стане. Жанчынка з нашага боку, кажа, выпісаў яе, ужо ўдаўцом стаўшы. Агата ўсё пазірае на тую маладзіцу, бы чаго шкадуе, бы чагосьці зайздросціць... І на мяне вокам кіне што і раз. Можа, пэўна, думае, і я памяняў бы яе на такую крэпенькую бубку?

— А ты пра порткі не забыўся, Толік? — раптам, пасля першай салодкай бутэлечкі, паружавеўшы, спыталася мая Агата.

Мне аж горача зрабілася. А мая прыгожая палова ўбіла вочы ў Толікавы нагавіцы, напятыя на круглых каленях. Чаго ж я Агаце пра тыя шлюбныя нагавіцы ўспамінаў!

— Якія... А, шлюбныя... Маруська, чуеш, — глянуў Толік на сваю жонку, маладзейшую ад сябе на чвэрць стагоддзя, — мне калісьці Ванька штаны пазычыў, на шлюб...

— А аддаў ты іх? Хоць чыстыя?

— Ды не ж... Як паехаў, дык і забыўся...

— Дык сёння вярні, — строга глянула Маруська на Толіка. — А якія яны былі? Размер які?..

— Чорныя, трыццаць трэці... Ну, што ты, Маруська! Ха-ха!

Папілі мы, паелі, аж распаясаліся. Вядома, нашы кабеткі гэтак не налягалі на спажыванне. Мы з Толікам аж паплакалі ды паснулі.

— На, Ванька, твае нагавіцы, — Маруська падставіла мне пад мае ледзь пралупленыя вочы чорныя элегантныя штаны.

Ды трыццаць трэці размер — ужо не мой...

Вандал Арлянскі

XXII Międzynarodowy Festiwal Muzyki Cerkiewnej
XXII International Festival of Orthodox Church Music

PROGRAM FESTIWALU

INAUGURACJA FESTIWALU

2003.05.20 (wtorek), godz. 18.00

Filharmonia Białostocka

Otwarcie Festiwalu
Koncert Inauguracyjny w wykonaniu:
Chóru Kameralnego Konserwatorium Moskiewskiego pod dyr. prof. Borysa Tewlina
Polskiego Chóru Kameralnego „Schola Cantorum Gedanensis" pod dyr. Jana Łukaszewskiego
Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Białostockiej pod dyr. Marcina Nałęcz Niesiołowskiego

Utwór „Pieśń Cherubinów" poprowadzi Patron Artystyczny Festiwalu prof. Krzysztof Penderecki.

PRZESŁUCHANIA KONKURSOWE

2003.05.22 (czwartek), godz. 17.00
Filharmonia Białostocka

Chór Młodzieżowy „Dietstwo" — Borysow (Białoruś)
Chór Kameralny „Anastasis" — Timisoara (Rumunia)
Zabrzański Chór Młodzieżowy „Resonans con tutti" — Zabrze (Polska)
Gruziński Męski Zespół „Łomisi" — Moskwa (Rosja)
Dziecięcy Chór „Drużnaja pieśnia" — Sliwen (Bułgaria)
Chór Męski Państwowego Instytutu Pedagogicznego — Taganrog (Rosja)

2003.05.23 (piątek), godz. 17.00
Aula Wielka Akademii Medycznej b. Pałacu Branickich

Chór Staroobrzędowej Cerkwi Łotwy — Daugavpils (Łotwa)
Chór Parafii p.w. Św. Zofii — Sztokholm (Szwecja)
Chór „Św. Zlata Magleńska" — Skopje (Macedonia)
Chór Mieszany — Wraca (Bułgaria)
Bizantyjski Zespół Męski „Św. Efraim" — Budapeszt (Węgry)
Chór Męski „Radziwiły" — Mińsk (Białoruś)
Chór Męski „Jantarnyj skaz" — Kaliningrad (Rosja)

2003. 05. 24 (sobota), godz. 16.00
Filharmonia Białostocka

„Gloria" Chór Republikańskiego Kolegium Muzycznego im. St. Niagi — Kiszyniów (Mołdawia)
Rosyjska Kapela Chóralna — Tallin (Estonia)
Chór „Collegium Musicum" Państwowego Uniwersytetu Sztuk Pięknych — Belgrad (Serbia i Czarnogóra)
Chór Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego — Lublin (Polska)
Zespół Muzyki Cerkiewnej Warszawskiej Opery Kameralnej — Warszawa (Polska)
Kapela Chóralna „Oreja" — Żytomierz (Ukraina)
Chór Kameralny Konserwatorium Moskiewskiego im. P. Czajkowskiego — Moskwa (Rosja)

ZAKOŃCZENIE FESTIWALU

2003.05.25 (niedziela)
Filharmonia Białostocka
godz. 15.30
ogłoszenie werdyktu Jury i wręczenie nagród
godz. 17.00
Koncert Galowy

ISSN 0546-1960